

01/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

Tutkintoja suorittaneiden nuorten työurapolut

Janne Salonen, Pekka Virtanen, Liudmila Lipiäinen,
Tapio Nummi ja Antti Saloniemi

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

01/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUKIMUKSIA

Tutkintoja suorittaneiden nuorten työurapolut

Janne Salonen, Pekka Virtanen, Liudmila Lipiäinen,
Tapio Nummi ja Antti Saloniemi

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20 • Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20 • Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Telephone +358 29 411 20 • Fax +358 9 148 1172

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Tampere 2014

ISBN 978-951-691-211-3 (nid.)

ISBN 978-951-691-212-0 (PDF)

ISSN-L 1236-3049

ISSN 1236-3049 (painettu)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

SAATE

Työurat on yksi Eläketurvakeskuksen tutkimustoiminnan painoalue. Keskustelu työurista ja niiden pituudesta ja pidentämisestä keskittyy useimmiten työuran loppupäähän. Myös työuratutkimus on tarkastellut yleensä työuran loppupäätä. Tämä julkaisu tuottaa tietoa työuran alkuvaiheesta.

Eläketurvakeskuksen ja Tampereen yliopiston yhteistyönä toteutetussa tutkimuksessa analysoidaan, miten tutkinnon suorittaneet nuoret ovat kiinnittyneet työurille opintojensa aikana ja valmistumisensa jälkeen. Raportti on jatkoa Yhteiskuntapolitiikka -lehdessä syksyllä 2013 julkaistulle artikkelille ”*Työt ja opinnot – kehityspolkuanalyysi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten työurista*”. Raportissa laajennetaan artikkelin tarkastelua ja analysoidaan vertailukelpoisella tavalla eri koulutustasolta valmistuneiden nuorten kiinnittymistä työurille. Tutkimus antaa kokonaisvaltaisemman kuvan nuorten työurapoluista. Tarkastelu rajataan koskemaan alle 31-vuotiaita tutkinnon suorittaneita, koska kiinnostuksen kohde on nimenomaan työuran alku.

Julkaisu on tuotettu usean henkilön asiantuntemuksen pohjalta. Tutkimushanketta oli alkuvaiheessa ideoimassa Mikko Kautto. Kirjoitustyöstä ovat vastanneet Janne Salonen, Pekka Virtanen, Tapio Nummi ja Antti Saloniemi. Liudmila Lipiäinen ja Tapio Nummi tekivät vaativan analysointityön kehityspolkujen löytämiseksi. Noora Järnefelt ja allekirjoittanut kommentoivat käsikirjoitusta. Kahta käsikirjoituksen arvioinnutta ulkopuolista arvioijaa kiitän asiantuntevista ja hyödyllisistä kommentteista. Raportin taitosta kiitos kuuluu Suvi Pohjoisaholle. Tutkimusosaston päällikkönä kiitän kaikkia tutkimuksen tekemiseen osallistuneita hyvästä yhteistyöstä.

Susan Kuivalainen

Tutkimusosaston osastopäällikkö

Eläketurvakeskus

ABSTRAKTI

Tutkimus tarjoaa tietoa nuorten työurista. Siinä tarkastellaan työuraan ja valmistumiseen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua ja tutkimusta, sekä johdatellaan nuorten työllistymisen kysymyksiin. Tilastollinen analyysi perustuu kehityspolkuanalyysimenetelmään, jolla etsitään tutkintoja suorittaneiden nuorten polut työelämään. Tarkastelun kohteena on vuosina 2005–2007 ammatillisen perustason tai korkeakoulutason tutkinnon suorittaneiden nuorten työskentely opiskeluaikana ja vuosia sen jälkeen. Ammatillinen perustutkinto suoritetaan keskimäärin huomattavasti nuorempana kuin ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi korkeakoulututkinto. Ikäerosta huolimatta valmistuneiden työurapolut osoittautuivat melko yhdenmukaisiksi. Jokaiselta koulutustasolta löytyy miehille ja naisille neljä samantyyppistä työurakiinnittymisen polkua, joista kolmella tutkinnon jälkeen työllistytään hyvin ja yhdellä heikosti. Odotetusti työurakiinnittyminen ja palkkataso paranevat valmistumisen jälkeen. Tutkimuksen keskeinen tulos on, että opiskeluaikaisen työnteon intensiteetillä ei ole suurta merkitystä valmistumisen jälkeiseen työurakiinnittymiseen. Nuorten työurat alkavat käytännössä vuosia ennen valmistumista. Valmistumisen jälkeen kehitys ei kuitenkaan kaikkien osalta mene yhtä suotuisasti. Vaikka heikosti kiinnittyvälle, katoavalle polulle päätyvien ryhmä näyttää olevan muita heterogeenisempi, varsinkin alempia tutkintoja suorittaneiden osalta tästä joukosta osa ei ole löytänyt omaa paikkaa työmarkkinoilta useita vuosia valmistumisen jälkeenkään. Osa näistä nuorista saattaa olla vaarassa syrjäytyä.

Asiasanat: kehityspolkuanalyysi, työllisyys, työura, nuoret, tutkinto

ABSTRACT

In this study, we focus on the working lives of youth. We examine the social discussion and research relating to working lives and graduation, leading up to questions on the employment of the youth. The statistical analysis is based on a trajectory analysis in order to find the paths to working life taken by young graduates. We have reviewed the employment of young persons during their studies and years after the completion of a vocational basic-level education or a higher university-level degree in the years 2005–2007. A basic vocational degree is usually completed at a considerably younger age than a degree from a university of applied sciences or a higher university degree. Despite the age difference, the employment trajectories of the young graduates turned out to be fairly uniform. On each educational level, there are four similar trajectories for men and women that lead to a labour market attachment. Three of them provide good chances of employment after graduation, while one does not. As expected, the chances of a labour market attachment and the wage level improve after graduation. The main result of our study is that the intensity of working during studies makes no greater difference in terms of a labour market attachment after graduation. In practice, working lives begin already years before graduation. However, the post-graduation trajectory is not equally favourable for all. The group with the weakest chances of a labour market attachment seems to be more heterogeneous than the other groups. The majority of the young in this group, in particular those with lower-level degrees, do not seem to be able to find their place in the labour market, not even several years after graduation. Some of them risk displacement.

Key words: Trajectory analysis, working life, youth, degree / graduated

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa analysoidaan kolmelta eri koulutustasolta tutkinnon suorittaneiden nuorten kiinnittymistä työuralle. Tarkastelussa on ensinnäkin opiskeluaikaisen työnteon yhteys valmistumisen jälkeiseen työntekoon – millaisia polkuja pitkin nuoret siirtyvät opinnoista työelämään? Toiseksi tarkastellaan opiskeluaikaisen työnteon yleisyyttä ja sitä, milloin työurat oikeastaan alkavat. Kolmanneksi tarkastellaan eri työurakiinnittymisen poluilla olevia nuoria tutkinnon suorittamisen jälkeen eri taustatietojen valossa.

Työuran pidentäminen on määritelty jo parin vuosikymmenen ajan yhdeksi keskeiseksi yhteiskuntapolitiittiseksi tavoitteeksi. Keskustelu työurista ja niiden pituuksista on painottunut työuran loppupäähän. Työuria ei kuitenkaan ole vain vanhuuseläkeikää lähestyvillä, ja onkin perusteltua kiinnittää huomiota myös nuorempiin. Tämä tutkimus pyrkii nimenomaan herättämään keskustelua nuorten, alle 30-vuotiaiden, kiinnittymisestä työmarkkinoille tämän päivän Suomessa.

Suomalaiset siirtyvät nykyään vanhuuseläkkeelle keskimäärin 36 vuoden työuran päätteeksi. Tutkimusten perusteella työuran loppu on myöhentynyt ja tätä kautta työurat ovat pidentyneet. Sen sijaan työuran keskivaiheen tiivistymistä ei ole näkyvissä. Työuran alusta puhuttaessa pitäydytään usein käsityksessä, että ura alkaa tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tosiasiassa työura alkaa useimmiten jo opiskeluaikana. Tulostemme mukaan ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan keskimäärin 25–26-vuotiaana, jolloin työuraa on karttunut jo 4–5 vuotta. Ammattikoulusta valmistutaan keskimäärin 21-vuotiaana, ja myös ammattikoululaisten työura alkaa selvästi ennen valmistumista.

Kaikilta kolmelta koulutustasolta löytyy samanlaisia työurakiinnittymisen polkuja. Kehityspolkuanalyysi osoitti, että opiskelijat kiinnittyvät työelämään neljää erilaista polkua myöten. Kolmella polulla opiskeluaikaisen työnteon määrä vaihtelee, mutta valmistumisen jälkeen työuralle kiinnitytään työajalla ja palkalla mitattuna selkeästi vahvemmin kuin ennen valmistumista. Neljännellä polulla opiskeluaikainen työskentely on verrattain yleistä, mutta valmistumisen jälkeen tapahtuu jotain, mikä saa nämä nuoret etäännyttämään työmarkkinoilta.

Nimesimme polut seuraavasti: Kun työssäkäynti muuttuu intensiiviseksi vasta opiskelun jälkeen, luonnehdimme polkua perinteiseksi. Tälle polulle lukeutuu ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 30 prosenttia ja ammattikorkeakoulusekä ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista 13–15 prosenttia. Varhaiseksi nimitämme polkua, jolla työnteko limittyy opiskeluun kiinteästi jo alusta alka-

en. Tälle polulle lukeutuu ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 25 prosenttia ja ammattikorkeakoulu- tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista noin puolet. Lisääntyvällä polulla työssäkäynti lisääntyy koko opintojen ajan. Kaikilla koulutustasoilla tälle polulle lukeutuu noin kolmasosa nuorista. Neljäntenä esiin nousee katoava polku, jolla valmistumisen jälkeen työuralle kiinnitytään huonosti. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista tälle polulle lukeutuu 13 prosenttia ja ylemmiltä koulutustasoilta seitsemän prosenttia.

Kaikilla poluilla on vaihtelevasti sekä miehiä että naisia. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista katoavalla polulla on enemmistö miehiä (55 %), ylempien tutkintojen suorittaneissa puolestaan naiset ovat enemmistönä (65 %). Sukupuolen mukaan tehtyjen analyysien mukaan miesten tutkinnon jälkeinen työurakiinnittyminen on jonkin verran vahvempaa, erityisesti jos mittarina käytetään palkkaa. Valmistumisen jälkeisinä vuosina naisten työurakiinnittymistä heikentävät työttömyyden ohella perhevapaat. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on enemmän työttömyyttä kuin muilla. Vastaavasti perhevapaat ovat leimallisempia korkeammilla koulutustasoilla.

Kansainvälisissä vertailuissa suomalaiset korkeakouluopiskelijat erottuvat myöhäisellä valmistumisella. Aikaisemman tutkimuksen perusteella yksi syy myöhäiseen valmistumiseen on se, että opiskelijat käyvät töissä opintojensa ohessa. Tutkimuksemme mukaan kaikilla kolmella koulutustasolla opiskeluaikainen työnteko onkin ennemmin sääntö kuin poikkeus. Ammattikoulu- ja ammattikorkeakoulutasoilla intensiivinen opiskeluaikainen työnteko ei ainakaan pidennä opiskeluaikaa tai sanottavasti viivästyä valmistumista. Yliopistotutkinnon suorittaneiden ryhmässä työntöön opintoja pitkittävästä luonteesta on sen sijaan jonkin verran näyttöä: varhaiselle polulle lukeutuvat opiskelevat noin lukukauden verran pidempään kuin muiden polkujen nuoret. Toisaalta opiskeluaikaisen työntöön intensiteetillä ei näytä olevan vaikutusta valmistumisikään. Kaikilla koulutustasoilla opiskeluaikainen työnteko on yleisempää kesäaikaan kuin lukuvuoden aikana. Opiskeluaikainen työnteko – sekä kesäisin että lukuvuoden aikana – yleistyy valmistumisen lähestyessä.

Eri poluille päätyminen vaihtelee koulutusaloittain: varhaisen kiinnittymisen polut ovat muita yleisempiä opetus- ja sosiaali- ja terveysaloilla ja katoavan kiinnittymisen polut ovat yleisiä humanistisilla ja taidealoilla. Toisaalta suosituilta aloilta tulee paljon henkilöitä kaikille poluille, niin että esimerkiksi katoavalla polulla olevissa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneissa miehissä on eniten (21 %) tekniikan alalla opiskelleita, vaikka tämän alan opiskelijoista suhteellisen harva (3 %) päätyy katoavalle polulle.

Työmarkkinoille kiinnittyminen tarkoittaa käytännössä ammatin löytymistä. Tarkastelujakson lopussa vuonna 2010 valtaosa nuorista (85–91 %) kävi töissä. Valtaosa tutkintoja suorittaneista löytää omaa opiskelualaansa vastaavaa työtä. Tarkastelun perusteella kolmen hyvin kiinnittyvän polun nuoret ovat useimmiten joko täysiaikaisesti tai osittain työllisiä. Osalla nuorista työssäkäyntiin liittyy myös työttömyyttä ja vanhempainetuusjaksoja. Katoavan polun henkilöt sen sijaan ovat useimmiten yksinomaan työttömyys- tai sairausetuudella. Poikkeuksena ovat ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneet: huomattava osa tähän ryhmään luokituneista (38 %) on muuttanut ulkomaille. Heidän työurakiinnittymisestään on vaikeaa sanoa mitään lopullista.

Tarkastelimme myös työuran karttumista 26. ikävuoteen mennessä. Varhaisella polulla työuraa on karttunut ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,9 vuotta ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,8 vuotta. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden ero korkeampia tutkintoja suorittaneisiin ei ole erityisen suuri, sillä heillä työuraa on karttunut keskimäärin 6,3 vuotta. Ylempistä tutkinnoista lisääntyvälle polulle ohjautuneiden työurat ovat koulutustasosta riippuen noin kaksi vuotta ja perinteiselle polulle ohjautuneiden noin kolme vuotta varhaista polkua lyhyempiä. Ammatillisen perustutkinnon osalta lisääntyvän polun ero varhaiseen polkuun on noin vuosi ja perinteisen polun 1,8 vuotta.

Käytännössä kaikille hyvin kiinnittyvien polkujen nuorille on karttunut työeläkettä työskentelyn perusteella (26-vuotiaaksi). Katoavalla polulla sen sijaan on henkilöitä, joille ei ole karttunut työeläkettä. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista heitä on 28 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 23 prosenttia ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista 18 prosenttia.

Tutkinnon tason perusteella ammattikorkeakoulututkinnon ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat ovat keskiarvolla mitattuna lähellä toisiinsa, perinteisellä polulla työurat ovat käytännössä yhtä pitkiä (5 vuotta). Ylemmät tutkinnot suoritetaan suunnilleen samassa iässä. Ammatikoulusta valmistutaan tyypillisesti nuorena, joten työuran alku ajoittuu muita aikaisemmaksi. Katoavan polun henkilöillekin on karttunut työuraa, mutta selvästi vähemmän kuin muille.

Tarkastelun yhteenvedona voidaan todeta, että työurakiinnittymisellä mitattuna tutkinnon suorittaminen kannattaa. Tämä ei kuitenkaan koske kaikkia. Katoavan polun nuorista osa on vaarassa syrjäytyä, ja heidät pitäisi jo opiskeluaikana tunnistaa nykyistä paremmin. Tämän lisäksi tarkastelun ulkopuolelle jää joukko nuoria, jotka eivät jatka opintia peruskoulun tai lukion jälkeen tai jättävät opinnot kesken. Osa heistä löytää paikkansa työmarkkinoilta, mutta osa ei. Näitä nuoria on Suomessa jo kymmeniä tuhansia, liian paljon.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	11
2 Työuran alku	13
3 Opiskelijat työmarkkinoilla	26
4 Tutkimuskysymys, -aineisto ja -menetelmä	33
4.1 Muuttajat.....	34
4.2 Tutkimusmenetelmä.....	35
5 Tulokset	38
5.1 Opiskeluaikaisen työn ajoittuminen ja valmistumisen jälkeinen ammatti eri tutkintotasoilla.....	38
5.2 Neljä kehityspolkua	41
5.3 Liittyykö polku opintojen keston ja valmistumisikään?.....	45
5.4 Liittyykö polku koulutusalaan?	46
5.5 Sosiaalietuudet eri poluilla.....	49
5.6 Polku ja työmarkkinatila vuonna 2010	51
5.7 Työuran ja eläkkeen karttuminen eri poluilla.....	54
6 Yhteenveto ja pohdinta	58
Lähteet	64
Liitteet	70

1 Johdanto

Työurien pidentämisen välttämättömyydestä on keskusteltu jo vuosikymmenen ajan. Pontimina vaatimuksille pidemmistä työurista on ennen muuta väestön ikääntyminen, työikäisen väestön väheneminen ja tätä kautta epäedulliseksi muuttuva huoltosuhde. Viime vuosina huomio on kiinnittynyt erityisesti vanhuuseläkeiän nostoon (VM 2010a; VM 2013). Hyvinvointivaltion rahoituksen selkäranka ovat työikäiset, työlliset kansalaiset, käytännössä 30–50-vuotiaiden ydinryhmä. Rahoituksen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää onkin huolehtia korkeasta työllisyysasteesta. Tämän lisäksi on pyrittävä myös määrittelemään ryhmiä, joita voitaisiin saada mukaan työelämään aikaisempaa laajemmin. Työurien pituudesta käyty keskustelu on pääsääntöisesti keskittynyt työuran loppupään dynamiikkaan. Tunnetusti huoli näissä keskusteluissa on paikantunut eläkkeelle jäämisen ajankohtaan (Pekkarinen 2013).

Eläketurvan kertymisen sääntöjä on muutettu työpanoksen lisäämiseksi. Erittäin ikääntyneiden työllisyysasteiden nostamiseksi tähtäävät toimet aloitettiin 1990-luvulla. Eläkepolitiikassa toimet koskivat lähinnä varhaiseläkereittejä. Eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta 55–64-vuotiaiden työllisyysasteet ovatkin nousseet 1990-luvulla vallinneelta tasolta, kehitys on näin ollen noudattanut politiikkalinjausten tavoitteita. Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen tavoitteena on ollut edelleen vahvistaa tätä kehitystä. (Järnefelt ym. 2013; Lehto & Sutela 2010; Lehto 2013).

Työurien pituuden tarkastelut ovat lisänneet tietoa ennen muuta työuran loppuvuosista (Kautto & Salonen 2013). Tässä tutkimuksessa haluamme laajentaa näkökulmaa kiinnittämällä huomiota työuran alkuun. Kiinnostusta työuran alkuun motivoivat osaltaan muutokset, joita vuoden 2005 eläkeuudistus toi mukanaan. Tässä yhteydessä lakeihin kirjattiin nuorten kannalta merkitseviä, nimenomaan työuran alkupäätä koskevia muutoksia. Eläkkeen karttumaikärajaa laskettiin siten, että aikaisemman 23. ikävuoden sijasta karttuma alkaa jo 18. ikävuodesta (Työeläkelainsäädäntö 2010). Eläkkeen karttumisen piiriin tuli vuoden 2005 uudistuksessa monia uusia sosiaalietuuksia. Uudessa järjestelmässä myös suoritettut tutkinnot kartuttavat eläkettä (ks. tietolaatikko s. 14). Yleensä eläkelakeja ja säädöksiä pidetään asioina, jotka ajankohtaistuvat vanhuuseläkeiän lähestyessä. Näin ollen myös säännösten toimintaa ohjaavien vaikutusten katsotaan liittyvän juuri tähän ikääntyneiden työntekijöiden ryhmään. On kuitenkin huomattava, että ny-

kyisten sääntöjen mukaan myös nuorten omat päätökset ja käyttäytyminen vaikuttavat eläketurvaan.

Työuran alku ja työuran pituus ovat nousseet poliittisissa linjanvedoissa esille lähinnä huolena kahdesta, varsin erilaisesta ryhmästä: huomiota on kiinnitetty yhtäältä syrjäytyneisiin nuoriin ja toisaalta pitkään akateemista tutkintoa suorittaviin. Ensin mainittu ryhmä on luonnollisesti hyvinvointivaltion palveluiden käyttäjänä sekä inhimillisesti arvioiden keskeisin ryhmä. Moderneissa yhteiskunnissa oleellinen osa etuuksista on sidottu palkkatyöläisyyteen ja palkkatyöstä on muodostunut täyden kansalaisuuden ehto. Työn, työttömyyden ja opiskelun ulkopuolella olevien nuorten määrän ja luonteen arviointi ei ole yksinkertaista, tämän joukon suuruudeksi on arvioitu (Myrskylä 2011) noin 32 000.

Toisaalta, erityisesti kansainvälisten vertailujen valossa, suomalaista yliopisto-opiskelun kulttuuria on pidetty aikaa vievänä ja opiskelijoiden työmarkkinoille siirtymistä viivyttävänä (Deschryvere 2009; Orr ym. 2011). On vaadittu opiskelun yleistä tehostamista ja tutkintojen laajuuden rajoittamista. Opiskelijajärjestöt ovat korostaneet harhakuvaa, joka syntyy pitkistä opiskeluaajoista ja työmarkkinoille siirtymisen ongelmista – tosiasiaassa valtaosa opiskelijoista on työmarkkinoilla jo opintojen aikana. Opiskelijoiden edustajien mukaan työnteko on suorastaan välttämätöntä opintotuen pienuuden takia (esim. Aho ym. 2010; 2012a 2012b ja Saloniemi ym. 2013). Opiskelijajärjestöt ja oppilaitokset seuraavat aktiivisesti opiskelijoidensa opintojen etenemistä ja töihin sijoittumista.

Tutkimustietoa siitä, miten opiskelu ja työ elämänvaiheina liittyvät yhteen, on kuitenkin varsin vähän. Tässä tutkimuksessa sovelletaan pitkittäisaineistoon soveltuvaa kehityspolkuanalyysiä erilaisten työurapolkujen löytämiseksi suomalaisen nuorten keskuudessa. Keskeisenä tutkimuskysymyksenä on eritellä valmistumista edeltävän ja valmistumisen jälkeisen työnteon yhteyksiä.

Tämä tutkimus rakentuu viidestä pääluvusta. Luvussa kaksi taustoitetaan nuorten työurista ja työllisyydestä käytävää keskustelua. Luku sisältää myös lyhyen kansainvälisen vertailun nuorten ja opiskelijoiden työssäkäynnistä. Luvussa kolme käydään läpi eri koulutusasteita käsitteleviä tutkimuksia ja selvityksiä. Luvussa neljä esitellään tämän tutkimuksen aineisto ja menetelmä. Luvussa viisi esitellään keskeinen tulos, eli neljä työurakiinnittymisen polkua. Lisäksi luvussa kuvataan poluilla olevia ryhmiä eri taustamuuttujien valossa. Viimeisenä on pohdintaa tulosten merkityksestä.

2 Työuran alku

Työuran pituudesta kokonaisuudessaan ei ole erityisen runsaasti tutkimustietoa tai pitkää tutkimuserinnettä – varsinkaan jos verrataan siihen, miten paljon työuran loppua on tutkittu. Viime vuosina tilanne on kuitenkin kohentunut parempien rekisteriaineistojen myötä. Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen koko väestön kattavien rekisteriaineistojen pohjalta on tehty työuratutkimusta ajankohtaisiin tarpeisiin (Myrskylä 2012a; Järnefelt ym. 2013). Työurakeskustelun pinnalla on ollut eläkkeelle siirtyneiden työurat ja niiden muutos 2000-luvulla. Työuran keskivaihetta, johon korkeimmat työllisyysasteet paikantuvat, on tutkittu työllisten määrän näkökulmasta. Tulosten mukaan työurien pidentäminen alkupäästä (20–24-vuotiaat) tai loppupäästä (62–64-vuotiaat) vaikuttaa vain vähän esimerkiksi huoltosuhteeseen, koska nuoret ja ikääntyneet edustavat kuitenkin vain pientä osaa työvoimasta (Rapo 2013).

Eläketurvakeskuksen tutkimusten mukaan vuonna 2005 vanhuuseläkkeelle jäätiin keskimäärin 31,9 vuoden ja vuonna 2011 hieman yli 35 vuoden työuran jälkeen. Työurat ovat pidentyneet yli kolmella vuodella kuudessa vuodessa (Kautto & Salonen 2013; ETK 2013). Vastaavasti Nurmisen (2011) tutkimuksessa on laskettu työllisen ajan odote, jonka perusteella voidaan tehdä päätelmiä muun muassa työurien pituuden viimeaikaisesta muutoksesta. Tämän analyysin tulos on samansuuntainen Nurmisen tutkimuksen kanssa: työllisen ajan odote on 2000-luvulla kasvanut nopeammin kuin elinajanodote. Työllistä aikaa on tullut lisää yli 50-vuotiaiden ikäryhmässä, eli työurat ovat pidentyneet loppupäästä.

Nuorten työllisen ajan odotetta on tutkittu EU-maiden vertailussa (Hytti & Valaste 2011). Osana tutkimusta, joka koskee vuotta 2005, raportoidaan myös koulutusajan odote. Tulosten mukaan Suomessa 15–30-vuotiaat nuoret miehet käyttävät opintoihin 7,9 vuotta ja naiset 8,5 vuotta. Opiskelu limittyy työnteon kanssa runsaan kolmen vuoden ajan. Suomen luvut ovat suuremmat kuin monissa muissa Euroopan maissa molempien asioiden suhteen. Suomen tasolla työ- ja koulutusvuosien odotteissa ovat Tanska, Hollanti ja Saksa.

Rekisterikäytäntöjen takia työuran mittaaminen on hankalaa. Varsinaisesti ei voida puhua puutteista vaan hallinnollisten rekisterien ominaispiirteistä. Eläketurvakeskus mittaa työuraa eläketurvaa kartuttavan ajan perusteella. Tämä ei aina vastaa työoikeudellisen työsuhteen käsitteitä. Työuran mittaamisen ongelmakohtia onkin lukuisia. Varsinkaan menneinä vuosikymmeninä kaikki työ ei ole kartuttanut työuraa. Vielä 1960- ja 70-luvuilla eläkekertymälle oli rajatulo- ja vä-

himmäsaikasäädöksiä. Vuoteen 2004 saakka eläke karttui vasta 23 vuoden iästä lähtien eikä eläkettä enää karttunut yli 65-vuotiaana tehdystä työstä (Hietaniemi 2011). Nämä erot vaikeuttavat eri kohorttien välisiä työura- ja eläkekertymävertailuja. Tästä huolimatta Eläketurvakeskuksen rekisteri on kattavin aineisto työurien dynamiikan tarkastelulle.

Tietolaatikko: Eläkettä kartuttavat opintosuoritukset

Opiskelun ajalta eläkettä karttuu enintään viideltä vuodelta korkeakoulututkintoon tai ammatilliseen perustutkintoon johtaneiden opintojen perusteella. Tutkinnon suorittaminen valmiiksi on ehdoton edellytys eläkkeen saamiselle. Jos opinnot jäävät kesken, ei eläkettä kartu opiskeluajalta lainkaan. Opintotuen saaminen ei ole edellytys, paitsi jos tutkinto on suoritettu ulkomailla.

Yleissivistävä tutkinto, kuten ylioppilastutkinto ei kartuta eläkettä. Sen sijaan toisen asteen tutkinnoista ammatillinen perustutkinto kartuttaa eläkettä. Korkeammista tutkinnoista ammattikorkeakoulututkinto, alempi korkeakoulututkinto ja ylempi korkeakoulututkinto kartuttavat eläkettä. Jatkotutkinnot, kuten lisensiaatin tai tohtorintutkinto tai erilaiset pätevytykset perustutkinnon lisäksi, eivät oikeuta eläkkeeseen.

Ylemmällä ja alemmalla korkeakoulututkinnolla tarkoitetaan yliopistolaissa (558/2009) tarkoitetuissa yliopistoissa ja maanpuolustuskorkeakoulussa suoritettuja ylempiä ja alempia korkeakoulututkintoja sekä vastaavia ulkomailla suoritettuja tutkintoja. Yliopistoissa suoritettavien tutkintojen lisäksi ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi rinnastetaan ammattikorkeakouluissa suoritettavat ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot sekä vastaavat ulkomailla suoritettut tutkinnot.

Ammattikorkeakoulututkinnoilla tarkoitetaan ammattikorkeakoululaissa (351/2003) tarkoitetuissa ammattikorkeakouluissa sekä Högskolan på Åland -oppilaitoksessa suoritettuja ammattikorkeakoulututkintoja ja Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettuja poliisipäällystön ammattikorkeakoulututkintoja sekä vastaavia ulkomailla suoritettuja tutkintoja. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on eläkkeen karttumisen suhteen vastaavassa asemassa kuin ylempi korkeakoulututkinto.

Ammatillisia perustutkintoja ovat ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tarkoitetut ammatilliset perustutkinnot, muut julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa suoritettut ammatilliset perustutkinnot ja ulkomaiset vastaavat tutkinnot. Näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista tutkinnoista eläkkeeseen oikeuttavia ovat vain ammatilliset perustutkinnot (eivät siis ammatitutkinnot tai erikoisammattitutkinnot). Jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, eläkettä karttuu korkeintaan viideltä vuodelta.

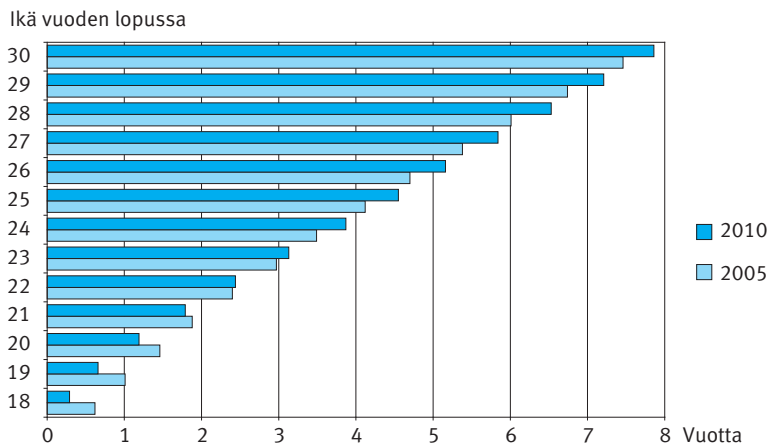

Ovatko puutteet rekistereissä perustavanlaatuisia nuorten työuraa arvioitaessa? Nuorten osalta tilanne on luotettaville tarkasteluille otollinen kahdestakin syystä. Ensinnäkin tämä tutkimus perustuu ikäluokkiin, joiden työura on alkanut aikaisintaan 1990-luvun loppupuolella. Tämä tarkoittaa aikaa, jolloin (palkalla ja ajalla mitattuna) jo varsin vähäinenkin työ näkyy hallinnollisessa rekisterissä. Työnantajan velvollisuus vakuuttaa työntekijä alkaa jo 15. ikävuodesta. On myös huomattava, että vuodesta 2005 lähtien eläketurvaa on karttunut 18. ikävuodesta eteenpäin. Näiden muutosten jälkeen rekisteri sopii varsin luotettavasti myös opiskeluaikaisen työnteon analyysiin.¹

Miltä nuorten työurat näyttävät rekisterien valossa? Kun työura lasketaan 18. ikävuodesta lähtien, voidaan eri kohorttien työeläkettä kartuttavaa työuraa ennakoida varsin tarkasti (kuvio 2.1, tarkastelussa ovat mukana kaikki eläketurvaa kartuttavaa työtä tehneet). Kuvion mukaan työurat alkavat hyvin nuorena. Ei siis ole perusteltua rajoittaa keskustelua työurien alusta pelkästään tutkinnon suorittamisen jälkeiseen aikaan.

Kuvio 2.1.

18–30-vuotiaiden työura vuosien 2005 ja 2010 lopussa (kaikki nuoret), vuotta.

Työuran karttuminen ei kuitenkaan ole täysin vakio, vaan se vaihtelee vuosien, suhdanteiden ja henkilön ominaisuuksien mukaan. Suhdannetekijät heijastuvat erityisen vahvasti nuorten työllisyyteen. Kuvion 2.1 mukaan alle 22-vuotiaiden työurat olivat vuoden 2005 lopussa pidempiä kuin vuoden 2010 lopussa. Van-

¹ Tämän tarkastelun kohteena ovat 30-vuotiaat ja nuoremmat. Heille karttuu työn ja ansioiden perusteella työeläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 18. ikävuodesta alkaen.

hempien tilanne oli päinvastainen. Mitä ilmeisimmin tarkastelujaksolle ajoittunut finanssikriisi on vaikuttanut nuorimpien työurien katkoksiin. Myös Tilastokeskuksen oppilaitostilastojen mukaan opiskelijoiden työllisyys laski kaikilla tasoilla vuonna 2009. Tilanne selittyy luontevasti juuri suhdanteilla: opiskelijat ovat yksi työmarkkinoiden joustavista puskureista (myös Lehto 2011).

Nuoruusvuosien työuraan vaikuttaa luonnollisesti myös koulutusaste. Ammatillisen perustutkinnon opiskelu on koulumuotoista. Vaikka opiskelijoiden joukossa on myös vanhempia, valtaosa valmistuu suurin piirtein samanikäisenä, 25-vuotiaana. Ammatillinen korkeakoulututkinto valmistuu 29-vuotiaana ja ylempi korkeakoulututkinto kolmekymppisenä. Yliopistojen tutkintouudistus vaikutti kandidaatin ja maisterin tutkintojen suorituksiin. Vuonna 2008 kandidaatin tutkintojen suoritusikä nousi lähes vuodella keskimäärin 30,2 vuoteen. Sitten kandidaatin tutkintojen suoritusikä on asettunut keskimäärin 27. ikävuoden vaiheille. Vuonna 2008 maisterin tutkinto suoritettiin keskimäärin 31,6-vuotiaana. Muiden vuosien tarkastelujaksolla maisterit valmistuivat keskimäärin 30–31-vuotiaana. Muutokset johtuvat pitkään opiskelleista, joiden valmistumista tutkintorakenteen muuttuminen vauhditti. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneille on karttunut työuraa ennen valmistumista keskimäärin puolitoista vuotta. Koska ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan myöhemmin, myös työuraa ehtii karttua enemmän, keskimäärin 4,2–4,6 vuotta. Myöhempi valmistumisikä ei kuitenkaan heijastu lyhyempänä työurana, päinvastoin. Kaikilla koulutustasoilla myöhempään valmistuvilla on vastaavasti pidempi työura takanaan.

On huomionarvoista, että noin 25–26-vuotiaana, jolloin valtaosa on suorittanut koulunsa ja on ikään kuin valmis aloittamaan työuransa, työuraa on käytännössä jo karttunut 5–6 vuotta. Luvuissa ovat siis mukana kaikki, eivät ainoastaan tutkintoja suorittaneet. Valtaosa ikäluokasta hakeutuu peruskoulun jälkeiseen toiseen asteen koulutukseen, mutta kaikki eivät suorita opintojaan loppuun ja osa nuorista jää väliinpuotajiksi ilman koulutusta.

Rekisteritietojen mukaan yli 23-vuotiaiden työurat ovat käytännössä kaikilla koulutustasoilla pidentyneet. Erityisesti ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat ovat pidentyneet, kun taas ammattikoululaisten työurat ovat säilyneet ennallaan. Tyypillisessä valmistumisiässä korkeakoulututkintoja suorittaneiden työurat olivat vuonna 2010 noin puoli vuotta pidemmät kuin kuusi vuotta aikaisemmin.

Opiskelijoiden työssäkäynti on Suomessa yleistä. Kaikilla opiskelutasoilla selvästi yli puolet kävi myös töissä. Vuonna 2010 työssäkäyviä oli eniten (65 %) ylempää korkeakoulututkintoa suorittavien keskuudessa. Yli puolet ammatillisen

perustutkinnon opiskelijoista (56 %) ja ammattikorkeakouluissa (57 %) opiskelevista työskenteli. (Taulukko 2.1.) (Suomen virallinen tilasto 2013b.)

Vuoden 2008 finanssikriisi työllisyysvaikutuksineen näkyi myös opiskelijoiden työssäkäynnissä vuosina 2007–2010 (Lehto 2011). Työnteon yleisyys vähentyi ammattikoululaisten keskuudessa, sen sijaan kahdessa muussa ryhmässä muutokset olivat selvästi vähäisempiä. Tulokset ovat samansuuntaisia esimerkiksi Niemisen (2012) tulosten kanssa. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet – ja sitä suorittavat – ovat työmarkkinoilla muita alttiimpia makrotalouden sokeille. Yksi varteenotettava selitys lienee se, että ammattikoululaiset työllistyvät korkeampia koulutustasoja useammin yksityiselle sektorille, jossa suhdanteet tuntuvat nopeammin ja voimakkaammin (VM 2010b).

Taulukko 2.1.

Työssäkäyvien opiskelijoiden osuus kaikista vuosina 2007–2010, prosenttia.

Vuosi	Ammatillinen perustutkinto	Ammatti-korkeakoulututkinto*	Ylempi korkeakoulututkinto
2007	62	55	65
2008	62	57	67
2009	57	55	65
2010	56	57	65

*Ammattikorkeakoulututkinto, ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja alempi ammattikorkeakoulututkinto. Lähde: Suomen virallinen tilasto (2013a).

2000-luvulla valmistuneet ovat tutkinnon tasosta riippumatta löytäneet töitä varsin hyvin. Ilman mitään ammatillista koulutusta jääminen tai jättäytyminen on suuri itsenäinen työmarkkinariski. Alhainen koulutustaso on hyvin keskeinen ja itsenäinen nuorten työttömyyden selittäjä. Se näyttää olevan riippumaton esimerkiksi lapsuusperheen sosiaalisesta asemasta. Koska valtaosa ikäluokasta hankkii vähintään toisen asteen koulutuksen, on ilmeistä, että työmarkkina-aseman vakiinnuttaminen ilman perusasteen jälkeistä koulutusta on hyvin vaikeaa 2000-luvun Suomessa. (Sipilä ym. 2011.)

Kuvio 2.2 havainnollistaa eri koulutusasteilta² valmistuneiden pääasiallista toimintaa vuoden kuluttua valmistumisesta (Suomen virallinen tilasto 2013a). Noin 60 prosenttia ammatillisen perustutkinnon suorittaneista kuului pian valmistumisensa jälkeen työmarkkina-asemaltaan luokkaan ”päätoiminen työllinen”. Ammattikorkeakoulusta valmistuneista tähän luokkaan kuului lähes 80 ja ylempi

2 Ammattikorkeakouluista valmistuneissa ovat mukana myös ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot.

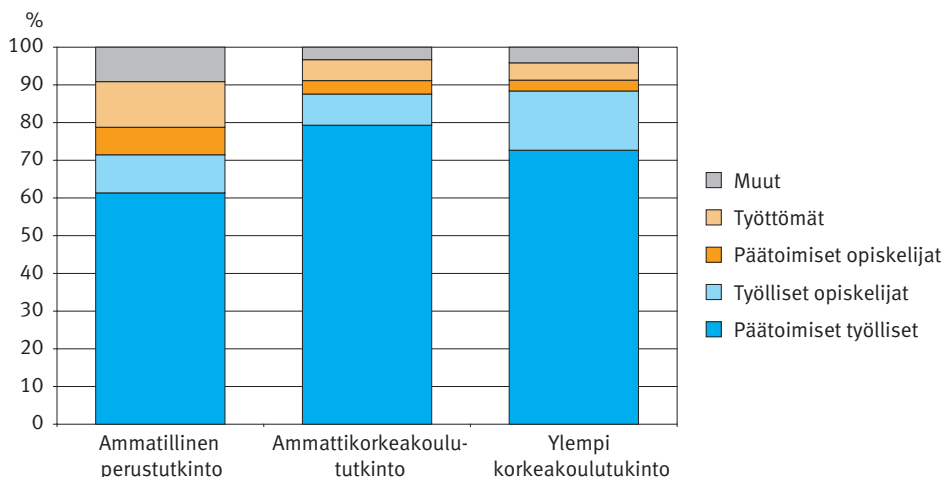
män korkeakoulututkinnon suorittaneista noin 70 prosenttia. Tältä kannalta erityisesti ammattikorkeakoulututkinto takaa hyvän työllisyyden.

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla opintojen ja työn (työlliset opiskelijat) yhdistyminen valmistumisen jälkeen on hyvin tavallista, tämän ryhmän osuus on 16 prosenttia. Kyse ei ole ainoastaan korkeamman tason jatko-opinnoista vaan myös muusta opiskelusta³. Myös alemmilla koulutustasoilla opintojen jatkaminen on varsin yleistä.

Pidemmän aikavälin tarkastelussa suhdannevaihtelut nousevat keskiöön nuorten työllisyydessä. Sijoittumistilastojen mukaan finanssikriisin alussa vuosina 2008 ja 2009 tutkinnon suorittaneiden työllisyys painui alaspäin. Mitä korkeampi tutkinto, sitä vähemmän finanssikriisi kuitenkin vaikutti työllisyyteen. (Suomen virallinen tilasto 2013b).

Kuvio 2.2.

Vuonna 2010 valmistuneiden työmarkkina-asema vuonna 2011, prosenttia.

Lähde: Suomen virallinen tilasto (2013b).

Kansainvälistä vertailua – koulusta työelämään

OECD seuraa koulutusta monipuolisesti vuosittain ilmestyvässä katsauksessa Education at a Glance. Vuoden 2011 katsauksessa käsitellään muun muassa oppivelvollisuuden päättymistä ja hakeutumista jatko-opintoihin. Kansainväliset ver-

³ Vuonna 2011 noin viidennes ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista jatkoi opintojaan. Yliopistojen jatkokoulutukseen hakeutui noin 47 prosenttia ja alemman tason opintoihin 53 prosenttia.

tailut ovat aina haastavia, mutta OECD:n pyrkimyksenä on ollut kehittää mittaris-toa, jolla nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille voidaan mahdollisimman vertai-lukelpoisesti seurata.

Kuviosta 2.3 nähdään ikäryhmittäin nuorten työmarkkina-asema eräissä Eu-roopan maissa sekä OECD-maissa. Suomessa nuorin ikäryhmä (15–19-vuotiaat) on valtaosin (90 %) koulussa tai opiskelemissa. Tarkasteltavista maista opiskele-vien osuus on suuri myös Tanskassa (88 %), Ranskassa (90 %), Virossa (89 %) ja Saksassa (93 %). Toisaalta työssäkäyvien prosenttiosuus on Suomessa vajaat nel-jä prosenttia, kun Ruotsissa (7 %) ja Norjassa (15 %) osuudet ovat selvästi suu-remmat.

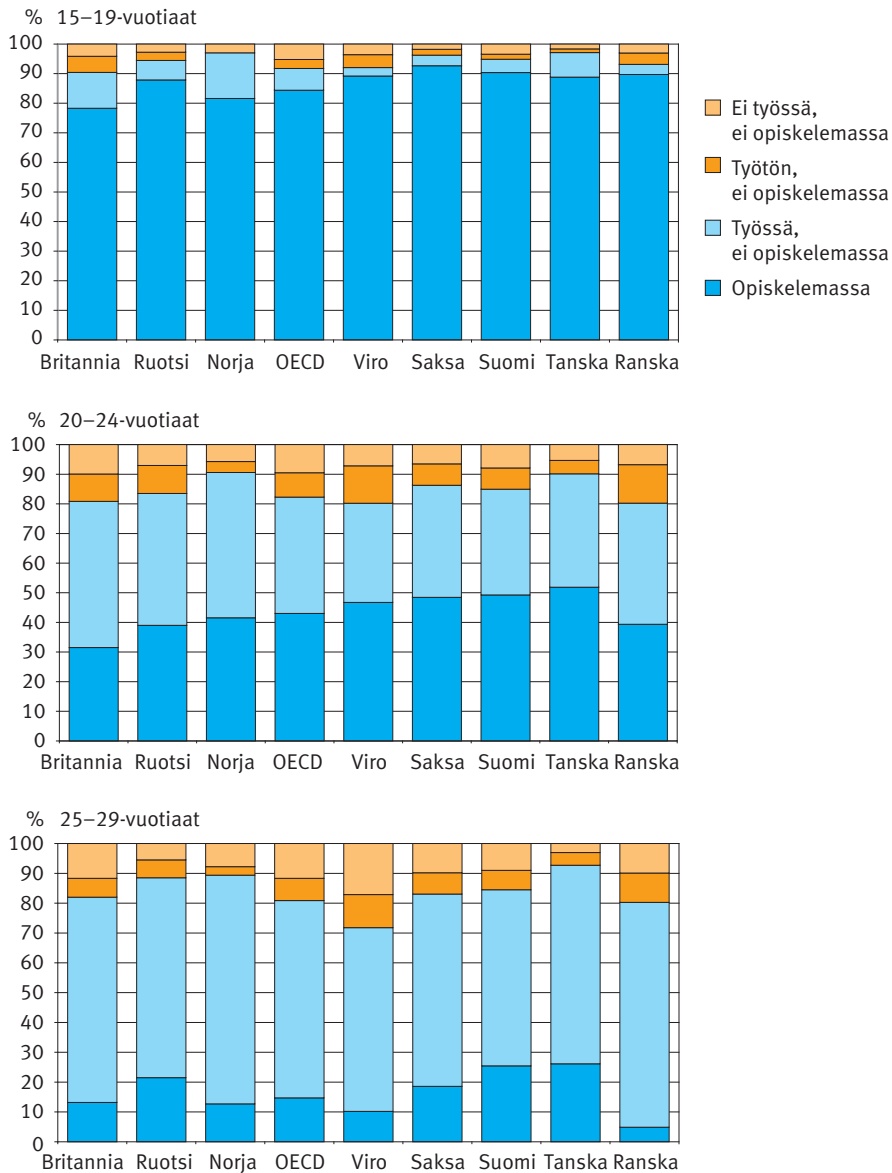
Seuraavassa ikäryhmässä, 20–24-vuotiaissa, työssäkäyviä on enemmän, mut-ta päätoimisten opiskelijoiden osuus on edelleen suuri. Suomessa opiskelevien osuus on suuri (49 %) verrattaessa muihin maihin (OECD = 43 %) – vain Tans-kassa opiskelevien osuus on suurempi (52 %). Tässä ikäryhmässä alkaa jo näkyä selvemmin työttömyyden ja suoranaisen syrjäytymisvaarassa olemisen (ei työs-sä, ei opiskelemissa) kasvu. Ranskassa (13 %) ja Virossa (13 %) työttömien nuor-ten osuus on suurin, ja Ranskassa työttömien osuus on lähes kaksinkertainen Suo-meen (7 %) verrattuna. Jos lasketaan yhteen työttömät ja syrjäytyneet, nousee Ranskassa ja Virossa väestöosuus tässä ikäryhmässä 20 prosenttiin (Suomessa 15 %).

Vanhimmassa ikäryhmässä, 25–30-vuotiaissa, maiden välillä on selviä eroja. Opiskelijoita on eniten Pohjoismaissa: Tanskassa 26 prosenttia, Suomessa 25 pro-senttia ja Ruotsissa 22 prosenttia. Työllisiä on luonnollisesti jo paljon, näin on eri-tyisesti Norjassa (77 %) ja Ranskassa (75 %). Viron tilanne on työttömien ja syr-jäytyneiden osalta heikoin (28 %).

Tarkastelussa olevista maista Norjan työllisyystilanne on paras kaikissa ikä-ryhmissä. Vastaavasti nuorten työmarkkinaongelmat näyttävät suurimmilta Viros-sa, Ranskassa ja Britanniassa. Vertailussa Suomen tilanne näyttää varsin keski-määräiseltä.; Suomessa nuorten työn, opiskelun ja muiden asemien suhteet ovat pitkälti samanlaiset kuin Saksassa ja Ruotsissa.

Kuvio 2.3.

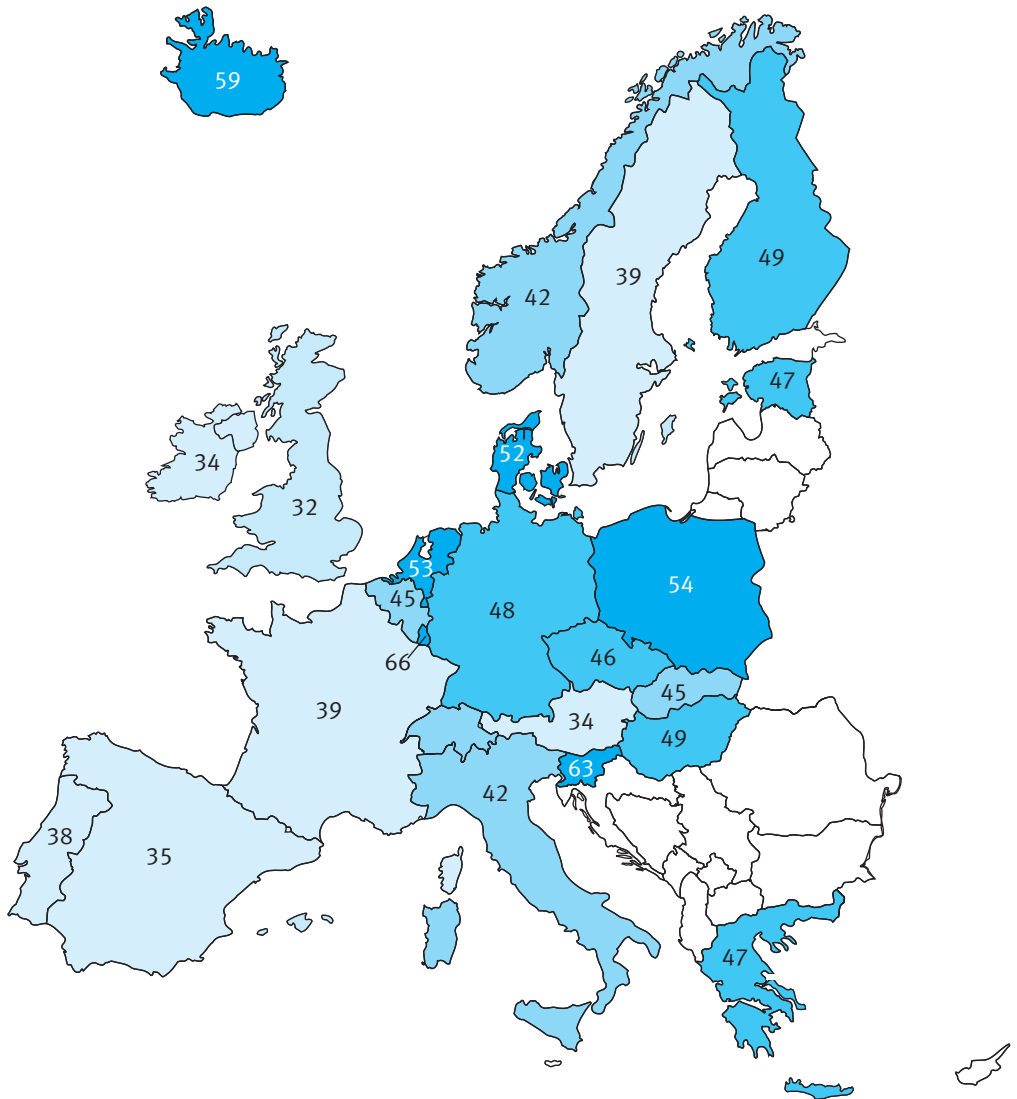
Nuorten työmarkkina-asema eräissä Euroopan maissa sekä OECD:ssä, 2009.

Lähde: OECD 2011.

Kuvio 2.4a.

Opiskelevien prosenttiosuus ja ero EU21-keskiarvoon, 20–24-vuotiaat, 2009.

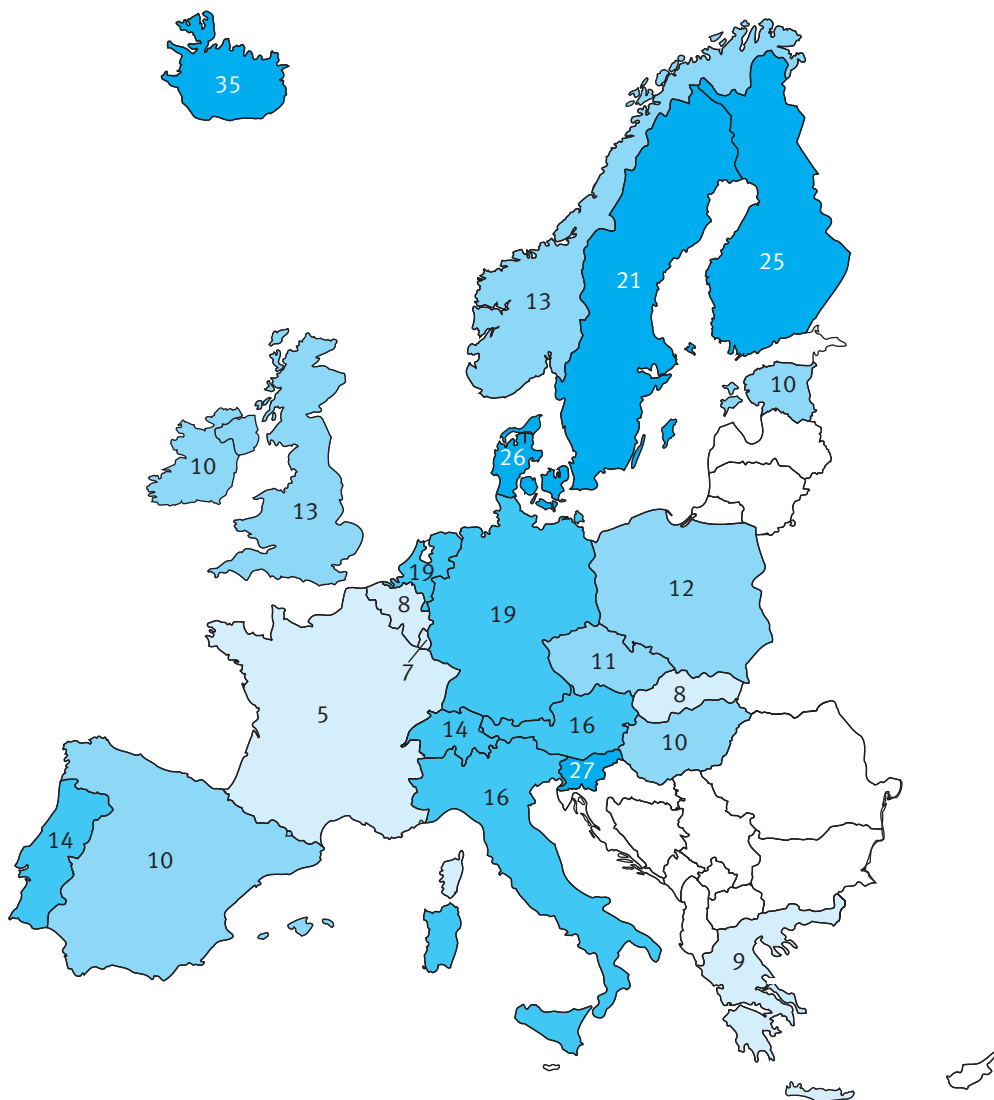
Maan ero EU21-keskiarvoon (46 prosenttia)

(-14)–(-6)
  (-5)–(-1)
  0–4
  5–20
  Ei tietoa

Lähde: OECD 2011.

Kuvio 2.4b.

Opiskelevien prosenttiosuus ja suhde EU21-keskiarvoon, 25–29-vuotiaat, 2009.

Maan ero EU21-keskiarvoon (14 prosenttia)

(-9)-(-5)	(-4)-(-1)	0-5	6-21	Ei tietoa
-----------	-----------	-----	------	-----------

Lähde: OECD 2011.

Kuviossa 2.3 kuvattiin nuorten ikäluokkien työmarkkinatiloja kahdeksassa OECD-maassa. Kuviot 2.4a ja b laajentavat opiskelevien osuuden tarkastelua useampiin Euroopan maihin (OECD 2011). Kuvioista nähdään vuonna 2009 opiskelevien osuus ikäryhmissä 20–24-vuotiaat sekä 25–29-vuotiaat. Nuoremmassa ikäryhmässä opiskelevien osuus on EU21-maissa noin 46 prosenttia. Suomessa osuus on 49 prosenttia, joka sijoittuu EU-tason yläpuolelle Saksan, Unkarin, Hollannin ja Tanskan seuran. Pienimmät osuudet ovat Britanniassa, Itävallassa ja Irlannissa, joissa opiskelevien osuus on yli 10 prosenttiyksikköä pienempi kuin EU:ssa keskimäärin ja yli 15 prosenttiyksikköä pienempi verrattaessa Suomeen.

Vanhemmassa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) työllisten osuus on suurin, kuten kuvioista 2.4b nähdään. Maasta riippuen eroja alkaa näkyä opiskelevien osuudessa. EU21-maissa osuus on 14 prosenttia ja Suomessa 25 prosenttia. Suomi ja Pohjoismaista Ruotsi (21 %) ja Tanska (26 %) ovat selvästi EU-tasoa korkeammalla. Sen sijaan Ranskassa osuus (5 %) on huomattavasti pienempi.

Kuvioissa 2.4a ja b verrataan opiskelemissä olevien osuutta ikäryhmissä 20–24- ja 25–29-vuotiaat. Kuvien perusteella Luxemburgissa nuoremmassa ikäryhmässä opiskelevien osuus on Euroopan huippua, 66 prosenttia, mutta vanhemmassa ikäryhmässä osuus laskee jo matalalle seitsemän prosentin tasolle. Toinen huomionarvoinen asia koskee Slovenian ja Islannin korkeita osuuksia molemmissa ikäryhmissä. Suomi sijoittuu EU-tason yläpuolelle molemmissa ikäryhmissä.

Yhden vuoden poikkileikkaus ei välttämättä kerro riittävästi eri maiden tilanteesta; esimerkiksi työllisyystilanteen muutokset vaikuttavat opinnoissa ja työssä olevien ryhmien kokoon. Seuranta vuosilta 1999–2009 eli finanssikriisin eska-loitumiseen asti paljastaa, että OECD-maissa opiskeluun käytetty aika on pidentynyt. Opiskeluun käytetty aika on pidentynyt seurantajaksolla noin kahdeksalla kuukaudella. Keskimäärin peruskoulun vuonna 2009 päättänyt (15-vuotias) on sitä seuraavat 6,9 vuotta koulujärjestelmän piirissä opiskelemissä (OECD 2011).

Vuonna 2009 OECD-maissa lukiotasoisien koulutuksen hankkiminen vähensi työttömyyden riskiä. Ikäryhmässä 20–24-vuotiaat vaikutus oli 7,4 ja ikäryhmässä 25–29-vuotiaat 5,9 prosenttiyksikköä. Yliopistokoulutuksen hankkiminen vähensi 24–29-vuotiaiden työttömyyttä 2,1 prosenttiyksikköä. 15–29-vuotiailla työttömyyden keston vaikutti se, opiskeleeko vai ei. Ne, jotka eivät opiskelleet, joutuivat useammin työttömiksi ja työttömyys kesti pidempään kuin opiskelevilla (OECD 2011).

Euroopan maita ja osin OECD-maitakin koskevissa havainnoissa nuorten (16–24-vuotiaat) työllisyyden suhdanneherkkyydestä on kiinnitetty huomiota nuorten alttiudelle joutua pitkäaikaistyöttömäksi. Viime vuosina nuorten ase-

ma on heikentynyt suhteessa vanhempiin. Heikon taloussuhdanteen aikana työttömyys pitkittyy kaikkien työttömien osalta, mutta nuoria tämä koskee erityisesti. Työttömyyden pitkittymisen ohella tilapäiset työsuhteet yleistyvät. Vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin jälkeen nuorten työllistyminen tilapäisiin töihin on muodostumassa monissa maissa normiksi. (Bell & Blanchflower 2011; O’Higgins 2012.)

Nuorisotyöttömyydellä on pitkä varjo. Työttömyyden negatiivisesta vaikutuksesta työllisyyteen ja palkkaan pitkälle tulevaisuuteen on kansainvälistä tutkimusnäyttöä. Nuoria brittimiehiä koskevassa tutkimuksessa Gregg ja Tominey (2005) esittävät, että 23. ikävuoden jälkeen koettu työttömyysjakso näkyy muita alempana palkkana vielä kahden vuosikymmenen kuluttua. Vaikutus on noin 9–11 prosenttia. Pitkäaikainen negatiivinen palkkavaikutus on löydetty myös usean maan vertailussa. Tutkimuksen mukaan nuorten suhdanneluontaisellakin työttömyydellä on pidempiaikainen haitallinen vaikutus työuraan ja työmarkkinatilanteeseen kuin aikuisilla (Cockx & Picchio 2011).

Peruskoulutasoinen oppivelvollisuuden mukainen opiskelu (ISCED-luokituksen tasoilla 0–2) päättyy Suomessa jokseenkin myöhään verrattaessa EU27-maihin tai pohjoismaisiin naapureihimme. Vuonna 2000 oppivelvollisuus suoritettiin keskimäärin 18,9 vuodessa, kun vuonna 2007 siihen kului 20,5 vuotta. EU27-maissa opinnot kestivät vuonna 2000 keskimäärin 18,9 vuotta, seitsemän vuotta myöhemmin tämä aika oli lyhentynyt noin puolelatoista vuodella (17,2). Käytännössä ainoastaan Suomessa tämä aika on tarkastelujaksolla pidentynyt (Euroopan komissio 2009).

Yliopisto-opinnot kestävät Suomessa selvästi muita EU- tai OECD-maita kauemmin. Vuonna 2008 yliopisto-opiskelu kandidaattitasolle kesti keskimäärin 4,7 vuotta, kun se EU21-maissa oli 3,1 vuotta. Nämä luvut koskevat koko- ja osa-aikaisia opiskelijoita. Kokoaikaisia opiskelijoita verrattaessa erot tasoittuvat: Suomessa opiskeluaika on 2,6 vuotta ja EU19-maissa 2,4 vuotta eli jokseenkin samalla tasolla.

Elinajan odotteen osittamiseen perustavalla menetelmällä (ns. Sullivanin menetelmä) voidaan analysoida, kuinka pitkään kohortit ovat eri työmarkkinatiloissa. Käytännössä menetelmällä voidaan mitata eri työmarkkinatiloissa (työvoimassa, koulutuksessa tai muussa tilassa) oloa ja niiden keskinäistä suhdetta. Hytti ja Valaste (2011) ovat käyttäneet tätä menetelmää ja vertailleet EU-maita vuonna 2005. Tutkimus kohdistuu 15–30-vuotiaisiin nuoriin. Tulosten mukaan työvoimajan odote oli EU-maissa miehillä 8,9 vuotta ja naisilla 7,6 vuotta ja koulutusajan odote miehillä 6,4 vuotta ja naisilla 6,7 vuotta. Suomessa koulutusajan odote oli

miehillä 7,9 vuotta ja naisilla 8,5 vuotta. Opiskelun ja työskentelyn limittäinen aika oli miehillä 3,2 vuotta ja naisilla 3,7 vuotta. Suomessa miesten työhön käyttämä aika on lyhyehkö vertailtaessa muihin maihin, mutta opiskeluun käytetty aika vastaavasti pisimpien joukossa.

Yliopistolliseen tutkintoon kuluva suhteellisen pitkä aika pidetään Suomessa ongelmana. Maisterintutkinnon valmistuminen kestää keskimäärin 5,9–6,5 vuotta. Vastaavan tutkinnon opiskeluun Skandinavian maissa kuluu 5,5 vuotta ja Yhdysvalloissa ja Britanniassa runsaat neljä vuotta. Suomalaisten pitkää tutkinnon suorittamisaikaa on selitetty muun muassa opintososiaalisten etuuksien rakenteella, runsaalla opiskeluaikaisella työssäkäynnillä ja vain väljästi rajatulla opiskeluaikalla. (Deschryvere 2009, keskustelusta myös Saloniemi ym. 2013.)

3 Opiskelijat työmarkkinoilla

Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien työntekoa ja ammattikoulututkinnon suorittaneiden kiinnittymistä työmarkkinoille on tutkittu vähemmän verrattuna keski- ja korkea-asteen koulutukseen. Tutkimus on keskittynyt enemmänkin perustason koulutuksen jälkeen täysin koulutusjärjestelmän ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneisiin (Myrskylä 2011; Eurofound 2012; Aho & Mäkiäho 2014).

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden on vaikeampaa löytää töitä kuin korkeamman tutkinnon suorittaneiden. Koulutustasojen suhteelliset työllistymiserot ovat viime vuosikymmeninä pysyneet suhteellisen vakaina (Järvinen & Vanttaja 2005; Loukkola 2012; Suomen virallinen tilasto 2013b). Tästä huolimatta tutkinnon suorittaneiden tilannetta voi pitää hyvänä verrattaessa niihin, jotka eivät suorita tutkintoa.

Mikkosen ja Lavikaisen (2012) tutkimuksessa tarkasteltiin yksityiskohtaisemmin ammattikouluista vuonna 2008 valmistuneiden vaiheita neljänä valmistumisen jälkeisenä vuotena. Kyselytutkimus perustuu 1 180 vastaajan tietoihin (vastausprosentti 27). Neljä vuotta valmistumisen jälkeen enemmistö (61 %) oli työssä. Työttömänä oli seitsemän prosenttia, päätoimisesti opintoja jatkoi joka viides (20 %) ja perhe- tai opintovapaalla tai sairauslomalla oli seitsemän prosenttia. Puoli vuotta valmistumisen jälkeen noin 58 prosenttia vastanneista oli siirtynyt työelämään ja työttömänä oli 13 prosenttia. (Mikkonen & Lavikainen 2012.) Kaikista valmistuneista noin kolme prosenttia kärsi pitkittyneestä työttömyydestä. Useimpien työttömyys kesti suhteellisen lyhyen ajan, 42 prosentilla korkeintaan viisi kuukautta. (Mikkonen & Lavikainen 2012.) Tulokset vastaavat hyvin yleistä tietoa nuorten tutkinnon suorittaneiden työttömyydestä: tyypillistä sille on laajuus, mutta lyhytkestoisuus verrattuna ikääntyneempiin (VM 2010b; Hämäläinen & Hämäläinen 2012; TEM 2013). Kaikkiaankin kyselytutkimuksen antama kuva vastaa pääpiirteissään rekisteriaineiston kautta saatuja tuloksia (Nieminen 2012; Aho & Mäkiäho 2014).

Työmarkkinoille siirtymisen ajankohdan työllisyystilanteella näyttää olevan vaikutuksia myös myöhempään työuraan. Loukkola (2012) on vertaillut laman (1992) ja nousukauden (2002) aikana valmistuneiden työllistymishistoriaa. Lama-aikaan vuonna 1992 valmistuneiden ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työttömyys oli vuoden kuluttua valmistumisesta yli kaksinkertainen vuonna 2002 valmistuneisiin verrattuna. Edelleen syvimmän laman alla valmistuneista viiden

vuoden kuluttua töissä oli 64 prosenttia, vuonna 2002 valmistuneiden keskuudessa vastaava osuus oli 81. Tulokset viittaavat työuran alun vaikeuksien heijastuvan myös pidemmälle yksilön työhistoriaan.

Tyypillinen ammatillisen perustutkinnon suorittanut työskenteli vakituisessa ja kokoaikaisessa työsuhteessa yksityisellä sektorilla (Mikkonen & Lavikainen 2012). Useimpien ensimmäinen työpaikka on ollut määräaikainen, mutta kuitenkin kokoaikainen. Tässä mielessä ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden tilanne vastaa hyvin yleistä kuvaa suomalaisista työmarkkinoista: Osa-aikainen työ on suhteellisen harvinaista, mutta määräaikaisuudet yleisiä varsinkin työuran alkuvaiheessa. Määräaikaisuudet ovat keskittyneet julkisen sektorin töihin. (Lehto & Sutela 2008.) Määräaikaisten suurehkoa osuutta ammatillisen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa selittää osaltaan se, että useimmat ammatillisen perustutkinnon suorittavat valmistuvat juuri ennen kesää, jolloin monet päätyvät määräaikaiseen kesätyöhön. Neljän vuoden kuluttua valmistumisesta tilanne on kääntynyt päinvastaiseksi: lähes 60 prosenttia tekee vakituista kokopäivätyötä. Toisaalta yli viidesosan määräaikaisten työsuhteiden osuus kertoo siitä, etteivät katkonaiset työsuhteet ole aivan vieraita myöskään toisen asteen ammatillisten työmarkkinoilla. (Mikkonen & Lavikainen 2012.)

Vaikka ammatillisen koulutuksen jälkeinen työllistyminen näytti ongelmattomalta, myös työllistymisen ongelmat saivat Mikkosen ja Lavikaisen (2012) tutkimuksessa huomiota. Noin 13 prosenttia arvioi työmarkkina-asemansa keskimääräistä heikommaksi. Näissä arvioissa korostuvat erilaiset ympäristöön (asuinpaikkaan ja perhesyihin) ja yksilöllisiin ominaisuuksiin (ikään, elämäkokemukseen, sukupuoleen ja terveyteen) tiivistyvät tekijät. Hienoista tendenssiä on havaittavissa siihen suuntaan, että muita parempaa työmarkkina-asemaa selitetään useammin henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja saavutuksilla, kun taas muita heikompaa tilannetta selitetään rakenteellisilla ja oman vaikutusvallan ulottumattomiin jäävillä tekijöillä. Työnsaannin vaikeudet liittyvät heikkoon oman alan työpaikkojen saatavuuteen lähiseudulla sekä suhdeverkostojen ja työkokemuksen puutteeseen.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden nuorten (alle 25-vuotiaat) työllistymistä ja työttömyyden kestoa on vertailtu vain peruskoulun suorittaneisiin Kelan laajassa rekisteriaineistossa (Hämäläinen & Hämäläinen 2012). Tulosten mukaan ensimmäisen neljän kuukauden aikana töitä löytyy enemmän tutkinnottomille kuin ammatillisesti peruskoulutetuille. Työttömyyden kestettyä yli neljä kuukautta erot tasoittuvat eikä merkittävämpiä koulutuseroja työttömyyden päättyemisessä ole havaittavissa. Ilman ammatillista perustutkintoa olevat eivät kuitenkaan työllistyneet avoimille työmarkkinoille. Koulutuksen erot alkavat kuitenkin

selkiintyä, kun työttömyyden päättymisen erotellaan aktiivisiin toimenpiteisiin ja työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Pelkän peruskoulun käyneille on tarjolla muita enemmän työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, minkä lisäksi osa aloittaa kouluttautumisen vakiintuneiden väylien kautta. Varsinaisen työllistymisen näkökulmasta on selvää, että pelkältä peruskoulupohjalta työllistytään selkeästi koulutettuja heikommin. Käytännössä työttömyyden ensi kuukausina ammatillisen peruskoulutuksen hankkineista työllistyy lähes kolminkertainen osuus peruskoulupohjaisiin työttömiin verrattuna. Vaikka työttömyyden pitkittyessä työllistyneiden osuus laskee koulutettujen ryhmässä kouluttamattomia nopeammin, työllistymiserot säilyvät tilastollisesti merkitsevinä koko 12 kuukauden tarkastelujakson ajan. (Sipilä ym. 2011; Hämäläinen & Hämäläinen 2012.)

Ammattikorkeakoulututkinto

Yleiskuva ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistymisestä on yhtenäinen: työllistyminen on pysynyt hyvällä tasolla, ja suunta on ollut 2000-luvulla pikemminkin koheneva kuin paikallaan pysyvä. Tyypillistä 2000-luvun alun tilanteelle oli työmarkkinoille kiinnittymisen ongelmat sosiaali- ja terveysaloilla (Stenström ym. 2005). Kuitenkin vuonna 2008 alkanut talouden epävarmuus on muuttanut tilannetta niin, että työllistymisvaikeuksien painopiste on siirtynyt kohti teknistä alaa. Talouskriisin oloissakin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista noin 85–87 prosenttia on ollut työssä vuoden kulutta valmistumisesta. Vuonna 2012 tämän joukon työttömyysprosentti oli 6,6. (Suomen virallinen tilasto 2013b.)

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus seuraa aktiivisesti opiskelijoiden sijoittumista työelämään. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010 -tutkimuksessa selvitettiin 2004–2009 aloittaneiden opiskelijoiden (n = 5 698) koulutuspolkuja. Yksi keskeinen tulos liittyy koulun ja opiskelun aloittamisen liittymäkohtaan. Nuorten opiskelijoiden siirtyminen toisen asteen opinnoista ammattikorkeakouluun kestää 2,3 vuotta. Vastaajista 72 prosenttia oli aloittanut ammattikorkeakouluopinnot viimeistään kahden vuoden kuluessa toisen asteen tutkinnon suorittamisesta. Viidennes oli aloittanut opintonsa heti toiselta asteelta valmistuttuaan. Noin puolella siirtyminen nykyisiin opintoihin oli kestänyt vuodesta kahteen. Siirtymäaikaan vaikuttavat nuorten työssäkäynti ja epävarmuus opiskelualasta. Opiskeluvalintaansa ja opiskelukykyynsä tyytyväiset suoriutuvat opinnoistaan nopeammin kuin muut. Opintoja hidastavat heikko opiskelumotivaatio ja työssäkäynti lukukausien aikana. (Lavikainen 2010.)

Katkoksia opintoihin tuovat lukuisat asiat. Katkokset ovat yleisempiä miesten keskuudessa, heistä neljännes pitää opiskelussaan taukoa. Nämä katkokset johtuvat odotetusti armeijasta tai siviilipalveluksesta. Naisilla yleisimpiä syitä ovat äitiysloma tai hoitovapaa. Poissaolon syitä ovat myös halu matkustella, välivuoden pitäminen ja terveydelliset syyt (Lavikainen 2010.) Katkosten lisäksi valmistumista viivästyttää työssäkäynnin takia käytännössä osa-aikaiseksi muuttuva opiskelu. Vuonna 2010 yli puolet (58,9 %) ammattikorkeakouluopiskelijoista kävi opintojen ohella myös töissä. Osuus oli 2003 selvästi alhaisempi (50,8 %). Ammattikorkeakouluissa ohjeellinen valmistumisaika on 4–5 vuotta; vain alle puolet opiskelijoista suoritti tutkintonsa seitsemässä vuodessa tai sitä nopeammin (Kalima 2011; Hämäläinen 2013). Kaliman mukaan noin neljännes keskeyttää opinnot ammattikorkeakoulussa kokonaan. Keskeyttäminen kasaantuu tekniikan ja liikenteen alan koulutusohjelmiin.

Aloittaista tutkimusta löytyy erityisesti insinöörien ja sosionomien opiskelusta ja työmarkkinoista. Tulevien insinöörien keskuudessa opiskeluaikainen työ oli varsin yleistä – noin joka toinen työskenteli opintojen ohella, 15 prosenttia työskenteli jatkuvasti. Työnteko yleistyi opintovuosien myötä. (Hämäläinen 2013.)

Kuten muillakin opiskelijoilla, myös tässä ryhmässä lukukauden aikaisen työssäkäynnin pääasiallinen syy löytyy taloudesta; halu tienata ylimääräistä ja opintotuen riittämättömyys. Työkokemuksen merkitys työnteon syynä kasvoi opintojen edetessä. Yleisin syy työskentelemättömyyteen oli halu keskittyä opintoihin. Kesätöissä olleiden opiskelijoiden osuutta on seurattu säännöllisesti. Vuosina 2002–2009 kesätöissä olleiden osuus on vaihdellut 82 ja 95 prosentin välillä. Ilmiöön liittyy luonnollisesti huomattavaa suhdannevaihtelua. (Hämäläinen 2013.)

Myös sosionomien opiskeluaikainen työssäkäynti oli yleistä. Noin 65 prosenttia oli tehnyt oman alansa palkkatyötä opintojen ohessa. Työssäkäynnin yleisyyttä selittää osaltaan se, että varsin monella opiskelijalla on jo entuudestaan jokin sosiaalialan ammatti, mikä edesauttaa työllistymistä myös opiskeluaikana. Syyt opintojen aikaiseen työskentelyyn liittyivät toimeentuloon ja oman alan työkokemuksen hankkimiseen. (Tolonen 2007.)

Valmistuneet sosionomit kiinnittyvät työmarkkinoille erittäin hyvin. Vastavalmistuneista 77 prosenttia sai työpaikan heti tai kuukauden sisällä valmistumisesta, kolmen kuukauden kuluessa valmistuneista oli työllistynyt jo 89 prosenttia. Sosionomien hyvä työllistymiskehitys on jatkunut koko 2000-luvun. Sosionomit työllistyvät aikaisempaan tapaan valtaosin kuntien ja kuntayhtymien palvelukseen. (Tolonen 2007.) Myös tuoreemman selvityksen (Nurme & Räsänen 2012) mukaan sosiaalialan työllisyystilanne on jatkunut hyvänä. Selvityksen mu-

kaan työnhaun jo opiskeluaikana aloittaneet työllistyivät huomattavasti nopeammin kuin vastavalmistuneet, jotka olivat aloittaneet työnhaun vasta valmistumisen jälkeen.

Työttömyyttä ja määräaikaisuutta on myös sosiaalialalla. Vastavalmistuneista sosionomeista (AMK) 37 prosenttia oli kokenut työttömyyttä. Työttömyysjakso on kuitenkin tyypillisesti alle kolmen kuukauden mittainen. Työsuhteiden määräaikaisuus on vastanneiden mielestä tärkein syy työttömyyteen. Kun sosiaalialalta vuosina 2009 ja 2010 valmistuneiden työmarkkina-asemaa tarkasteltiin hie-man myöhemmin (keväällä 2011), kokopäivätyössä oli 84 prosenttia ja työttömänä neljä prosenttia. (Nurme & Räsänen 2012; vastaavia tuloksia myös Vierimaa 2009.)

Ylempi korkeakoulututkinto

Yliopisto-opintojen loppumisen ja työelämään siirtymisen saumakohdasta on tutkimuksia ja selvityksiä selvästi enemmän kuin muilta koulutustasoilta. Tutkimusta ja julkista keskustelua on osaltaan vauhdittanut pitkään jatkunut huolestunut pohdinta tietyistä suomalaisen opiskelujärjestelmän erityispiirteistä. Kansainvälisten vertailujen valossa opinnot kestävät Suomessa suhteellisen pitkään, opinnot aloitetaan ikääntyneempinä kuin muualla ja yleisen tulkinnan mukaan myös työura alkaa näin ollen toivottavaa myöhemmin. (Esim. Deschryvere 2009; OPM 2010.) Suomi kuuluu myös maihin, joissa yliopiston ylempi tutkinto on oletusarvoisesti opintojen tavoitteena (Lindberg 2009). Yliopistotasolle saakka ulottuva koulutuksen maksuttomuus virittää tavan takaa keskustelua paineista käyttää tätä investointia mahdollisimman tehokkaasti. Tässä yhteydessä kiinnostuksen kohteeksi nousevat myös kysymykset koulutuksen työmarkkinarelevanssista ja opiskelun tehokkuudesta.

Suomessa opiskelijoita ei virallisesti luokitella koko- ja osa-aikaisiksi (Orr ym. 2011). Yliopisto-opiskelijoiden työssäkäynti on kuitenkin laajaa ja intensiivistä. Viime vuosikymmenen lopulla säännöllisesti lukukauden aikana työskenteli 36 prosenttia opiskelijoista ja 30 prosenttia teki työtä epäsäännöllisesti. Säännöllinen työskentely lisääntyi opiskelun myötä; viimeisenä opintovuotena 70 prosenttia teki normaalia työpäivää. (Vanttaja 2012; Viuhko 2006.) Työnteon motiivit ovat pysyneet vuodesta ja tutkimuksesta toiseen samoina. Kolme tärkeintä ovat perustoimeentulon hankkiminen lainanottoa välttämällä – vain 16 prosenttia opiskelijoista on nostanut opintolainaa – elintason kohentaminen ja työelämäyhteyksien luominen (Viuhko 2006). Vaikka talous nousee esiin oleellisimpana motiivi-

na, kuitenkin vain viidennes arvioi, ettei olisi käynyt töissä, jos siihen ei olisi ollut taloudellista pakkoa (Ahrio 2012).

Kuten edellä on käynyt ilmi, työllistyminen ja koulutustaso ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa; niin Suomessa kuin muuallakin työmarkkinariskit ovat säännöllisesti pienimmät korkeimmin koulutetuilla. Akateemisten alojen työttömyys on lisääntynyt (esim. Tuominen ym. 2011), mutta koulutustasojen väliset erot ovat pysyneet kutakuinkin ennallaan.

Pekka Myrskylä (2012b) tarkastelee 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopun tilannetta nuorten työmarkkinoille sijoittumisen suhteen. Tarkastelun lähtökohtana ovat vuosina 2005–2009 valmistuneet. Tästä joukosta vuonna 2009 työllisiä oli 81 prosenttia (samoin periaattein tarkasteltuna osuus ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista oli 83 % ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 70 %). Kaikkiaan avoin työttömyys oli vain muutaman prosentin luokkaa. Yleisimmin työllistymisvaikeudet ajoittuvat välittömästi valmistumisen jälkeen ja työura vakiintuu noin kolmessa vuodessa. Päälinjoiltaan nämä tulokset vastaavat esimerkiksi Sainion (2011) kyselytutkimuksen antamaa kuvaa.

Perinteinen tapa tarkastella akateemisen tutkinnon suorittaneiden työmarkkinakiinnittymisen erilaisia logiikkoja on tehdä jako generalisteihin ja professionalisteihin. Jako ei ole analyttisesti täysin selkeä, mutta se on intuitiivisesti havainnollinen: generalistit ovat valmistuneet tutkinnoista, jotka eivät sinällään peilaa tarkasti mitään työmarkkinoilla olevaa ammattia, kun taas professionalistien (lääkärien, psykologien, sosiaalityöntekijöiden) keskuudessa tilanne on toinen. Seurantatutkimusten perusteella akateemisen työuran alun ongelmat (työttömyys, määräaikaiset ja projektiluonteiset työt, koulutuksen ja työn vastaamattomuus) ovat keskittyneet generalisteille. Tärkeä on kuitenkin myös pidempiaikaisen seurannan tulos, jonka mukaan erot näiden kahden ryhmän välillä tasoittuvat työuran kuluessa. (Sainio 2011.)

Seurantatutkimusten tulokset ovat akateemisen tutkinnon suorittaneiden hyvästä työllistyvyydestä suhteellisen yksimielisiä. Sen sijaan kysymys työllistymisen laadusta ei saa pitävää vastausta pelkistä työllisyyden seurannoista. Perustelusti on työllisyyden laadun tiimoilta esitetty kahdenlaisia kysymyksiä: Peittääkö akateemisen tutkinnon suorittaneiden hyvä työllisyystilanne koulutusinflaation mukanaan tuoman tilanteen, jossa akateemisen koulutuksen jälkeen joudutaan työskentelemään koulutusta vastaamattomissa, mahdollisesti huomattavan epävakaisissa asemissa (esim. Sainio 2011)? Toisaalta – hieman edelliseen liittyen – kiinnostuksen kohteena on ollut myös niin sanottu tilavaikutus eli se, joutuvatko heikon työllisyystilanteen vallitessa työmarkkinoille tulijat pidempiaikaisesti huo-

nommalle uralle kuin hyvän työllisyyden aikaan uransa aloittavat (esim. Hämäläinen & Hämäläinen 2005; Loukkola 2012). Kansainvälinen jyrkkä laskusuhdanne 1990-luvun alussa on antanut mahdollisuuden testata poikkeuksellisen työmarkkinatilanteen häiriön vaikutusta tuolloin työmarkkinoille siirtyvien ikäluokkien myöhempään työuraan. Tulokset antavat ainakin jossain määrin tukea hypoteesille, jonka mukaan työuran alun vaikeudet heijastuvat pitkälle myöhempään työuraan. Toisaalta myös näitä tuloksia voidaan tulkita siten, että korkea koulutustaso suojaa myös tältä arpeuttavalta vaikutukselta. (Hämäläinen & Hämäläinen 2005; Loukkola 2012.)

Kuten muillakin valmistuneilla, myös akateemisilla työuran alun keskeiset määrittäjät ovat henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi työmarkkinoille valmistuvien määrä ja työmarkkinoiden kysyntälogiikka. Tässä mielessä Sainion (2011) työmarkkinoiden kysyntäpuolen logiikkaa koskeva tulos on huomionarvoinen: vuosien 2001 ja 2003 välisenä aikana maistereiden yleisen työttömyyden kasvusta noin 80 prosenttia selittyi pelkästään kauppatieteellisten ja teknillistieteellisten koulutusalojen työttömyyden kasvulla.

4 Tutkimuskysymys, -aineisto ja -menetelmä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tutkintoja suorittaneiden nuorten työmarkkinoille tuloa, opiskeluaikaisen työnteon yhteyttä valmistumisen jälkeiseen työllistymiseen ja sukupuolieroja työmarkkinoille kiinnittymisessä. Tutkimuskysymys tiivistyy opiskeluaikaisen työnteon ja valmistumisen jälkeisen työllistymisen yhteyden analysointiin. Erittelemme valmistumista edeltävän ja valmistumisen jälkeisen työnteon yhteyksiä kolmella tutkintotasolla siten, että tutkintojen vertaaminen yhdenmukaisella tavalla on mahdollista.

Tämän tutkimuksen aineisto on peräisin Eläketurvakeskuksen, Kelan ja Arek Oy:n ylläpitämistä hallinnollisista rekistereistä, jotka sisältävät tiedot Suomessa tehdystä eläkettä kartuttavasta työstä ja ansioista. Vuodesta 2005 lähtien rekistereihin on kirjattu myös tieto suomalaisissa oppilaitoksissa suoritetuista ammattikoulu-, ammattikorkeakoulu- ja korkeakoulututkinnoista sekä aikaisempaa kattavammin tietoja työttömyys- ja muusta sosiaaliturvasta.

Tutkimus kohdistuu henkilöihin, jotka suorittivat jonkun tutkinnon vuonna 2005, 2006 tai 2007 eivätkä täyttäneet kyseessä olevana vuonna 31 vuotta. Aineisto sisältää kaikki ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet (28 692 henkilöä), 50 prosentin satunnaisotoksen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (21 875 henkilöä) ja 30 prosentin satunnaisotoksen ammattikoulututkinnon suorittaneista (23 730 henkilöä).⁴

Rajaus, 30-vuotiaana tai nuorempana tutkinnon suorittaneisiin, perustuu tavoitteeseemme tarkastella nimenomaan työuran alkua. Ammatillisen perustutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden osalta ikärajaus ei ole erityisen merkittävä. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden tilanne on hieman toinen; useampi kuin joka kolmas yliopisto-opiskelija on yli 30-vuotias (Aho 2010; myös Saloniemi ym. 2013). Toisaalta yli 30-vuotiaana tutkinnon suorittavat ovat todennäköisesti aloittaneet työuransa jo selvästi aikaisemmin. Kohdejoukon rajaaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että tarkastelumme keskittyy niihin opiskelijoihin, joilla opinnot sujuvat suunnitelmien ja annettujen tavoitteiden mukaisesti.

Aineistomme perusteella ammatillinen perustutkinto suoritetaan keskimäärin 21-vuotiaana, ammattikorkeakoulututkintoon valmistutaan 25,3-vuotiaana ja ylempi korkeakoulututkinto saavutetaan 26,5-vuotiaana (vrt. liitetaulukko 1).

4 Laskennallisista syistä käytettiin suunnilleen samankokoisia otoksia.

ETK:n rekistereiden mukaan tutkinnon suoritusiässä ei tarkastelujaksolla ole suuria vaihteluita. Maisterin tutkintojen osalta tutkinnonsuorittamisikä on kuitenkin lievässä noususuunnassa.

4.1 Muuttajat

Tutkimuskysymyksen kannalta keskeisimmät muuttajat ovat tehtyjen työpäivien määrä ja palkan määrä. Tutkimusaineisto sisältää lisäksi taustatietoja ammatista ja koulutusalaista sekä lukuisista sosiaalietuksista.

Työurakiinnittyminen-muuttujan lähtökohtana oli palkansaajana (yksityisellä tai julkisella sektorilla) tai yrittäjänä tehdyt työpäivät (työsuhdepäivät). Päälekkäisyydet poistamalla laskettiin vuositason muuttuja, jonka arvo vaihtelee nollasta 360 päivään. Aineisto kattaa vuodet 2002–2010, joten tutkintoa edeltävän ja sen jälkeisen seuranta-ajan pituus vaihtelee valmistumisvuodesta riippuen kolmesta viiteen vuotta.

Palkka-muuttuja perustui työ-, palvelus- ja yrittäjäsuhteista saatuun vuosiansioon korjattuna elinkustannusindeksillä vuoden 2010 tasolle. Vuosiansiot 2002–2010 muunnettiin kuukausiansioiksi jakamalla ne vuosityöajalla ja kertomalla 30:llä. Jos vuosityöaika oli alle 30 päivää, vuosiansio kirjattiin sellaisenaan kuukausiansioksi.

Kehityspolkuanalyysin tulosten tulkintaa tehdään taustatietojen avulla. Mukana ovat seuraavat taustatiedot:

Perhe-etuuspäivät -muuttujaan laskettiin vuosittain ne päivät, joilta henkilö oli saanut etuuksia perhepoliittisin perustein (äitiys- ja vanhempainraha, kotihoiton tuki)⁵. Muuttuja sisältää myös sairauspäivärahat, joita oli suhteellisen vähän ja jotka ovat loogisesti rinnastettavissa perhe-etuuksiin⁶. Aineisto kattaa etuuspäivät vuodesta 2005 lähtien.

Työttömyyspäivä-muuttujaan on – niin ikään vuodesta 2005 lähtien – laskettu päivät, joilta henkilö oli vuoden aikana saanut ansiosidonnaista päivärahaa, työmarkkinatukea ynnä muuta työttömyysturvaa⁷.

5 Äitiysraha, erityisäitiysraha, isyysraha, vanhempainraha, osittainen vanhempainraha, sairauspäivärahan aikainen vanhempainraha ja kotihoiton tuki. Perhe-etuusjaksot, joilta Kela korvaa etuusjakson ansion työntantajalle, ovat myös tässä tarkastelussa mukana.

6 Sairauspäiväraha, osittainen sairauspäiväraha, erityishoitoraha, kuntoutusraha, ansioon suhteutettu vuorottelukorvaus, ansionmenetykskorvaukset, kuntoutusraha, kuntoutusavustus, osakuntoutusavustus ja aikuiskoulutustuki.

7 Työvoimakoulutuksen ansiotuki, ammattikoulutusraha, aikuiskoulutuslisä, työvoimapolitiittisen koulutuksen perustuki, Kelan koulutuspäiväraha, ansioon suhteutettu päiväraha, ansioon suhteutettu koulutuspäiväraha, työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki.

Koska perhe- ja työttömyysetuuksia maksetaan vain arkipäiviltä, niiden kesto muutettiin kalenteripäiviksi kertoimella 7/5.

Koulutusala-muuttuja perustuu Tilastokeskuksen koulutusrekisteristä saatuun kaksinumerotason tietoon (ISCED-luokitus, ks. Kansainvälinen...) alasta, jolta henkilöllä oli korkein tutkinto vuonna 2010.

Asuinpaikka-muuttuja sisältää vuoden viimeisen päivän tiedon henkilön asuinkunnasta tai siitä, asuiko hän ulkomailla.

Kansallisuus-muuttuja sisältää vuoden viimeisen päivän tiedon henkilön kansallisuudesta. Tieto koskee vuotta 2010.

Eläke-muuttuja kertoo, oliko henkilölle vuoden lopussa maksettu lakisääteistä työ- tai kansaneläkettä, joka tämän tutkimuksen ikäluokassa voi käytännössä perustua vain työkyvyttömyyteen (käytännössä kuntoutustuki tai osatyökyvyttömyyseläke).

4.2 Tutkimusmenetelmä

Kehityspolkuanalyysi on tilastollinen menetelmä, jonka avulla pyritään mallintamaan pitkittäisaineistossa ilmenevää heterogeenisuutta (Nagin 1999; 2005; Jones ym. 2001)⁸. Tällaisen analyysin mahdollisuuksia työurien tutkimisessa on hyödynnetty vasta muutamissa tutkimuksissa (Huang ym. 2011; Virtanen ym. 2011; Saloniemi ym. 2013).

Kehityspolkuanalyysin tavoitteena on ilmiöiden syvällisempi ymmärtäminen ajassa samantyyppisesti käyttäytyvien kehityspolkujen avulla. Suurimpana erona perinteisiin kasvukäyrä-, seka- tai monitasomalleihin voidaan pitää sitä, että ryhmiä ei etukäteen kiinnitetä, vaan ne määräytyvät aineiston perusteella tiettyjen tilastollisten kriteerien sekä sisällöllisten tarkastelujen avulla. Menetelmää on käytetty paljon esimerkiksi kasvatustieteiden, psykologian ja psykiatrian aloilla. Suomessa kehityspolkuanalyysiä on sovellettu muun muassa oppimisen (Kokko 2004), ansiokehityksen (Nummi ym. 2012) sekä opiskelu- ja työurien (Virtanen ym. 2011; Saloniemi ym. 2013) tutkimuksessa.

Kehityspolkuanalyysin pohjana on sekoitettujen jakaumien (Finite Mixtures) teoria. Mallin parametrien estimointi suoritetaan yleensä suurimman uskottavuuden (Maximum Likelihood) menetelmällä. Varsinainen estimointitehtävä on usein melko vaativa, koska estimoitavia parametreja voi ryhmien lukumäärän kasvaessa kertyä paljon. Yleensä estimointi suoritetaan iteratiivisesti niin sanotulla EM (Ex-

---

8 Kehityspolkuanalyysin synonyyminä käytetään myös termiä trajektorianalyysi.

pectation and Maximization) -algoritmilla (Dempster ym. 1977), jota käytetään paljon vaativissa estimointitilanteissa, kuten puuttuvan tiedon tapauksessa. Koska algoritmi voi konvergoitua myös paikalliseen maksimiin, ajo toistetaan usein monilla eri alkuarvoilla ja lopullinen ratkaisu valitaan parhaiden joukosta.

Kehityspolkuanalyysin ensimmäisessä vaiheessa vasteelle valitaan sopiva todennäköisyysjakauma (esimerkiksi normaali-, Poisson- tai Bernoulli-jakauma). Tämä vaihe saattaa vaatia myös sopivan muunnoksen soveltamista analyysin kohteena oleviin muuttujiin, jos jakauman muoto on kovin haasteellinen. Lisäksi tarvitaan sopiva funktiomuoto, jonka avulla vasteen muutosta ajan suhteen voidaan kuvailla, sekä mahdolliset taustamuuttujat. Kehityspolkumallina käytetään usein matala-asteisia polynomifunktioita ($p = 1, 2$ tai 3), tietenkin myös muiden funktiomuotojen käyttöön voidaan joutua turvautumaan. Seuraavassa vaiheessa pyritään etsimään optimaalista kehityspolkujen (tai ryhmien) lukumäärää. Luonnollisesti pyrkimyksenä on saada aikaan mahdollisimman yksinkertainen ja tulkinnallisesti selkeä ratkaisu. Pelkästään tilastollisin kriteerein suoritettu ryhmien lukumäärän valinta ei kuitenkaan välttämättä tuota tulkinnallisesti tyydyttävää tulosta. Analyysin tuloksena saadaan mallin parametrien estimaatit kullekin kehityspolulle erikseen sekä kehityspoluille estimoitu suhteellinen osuus (prioritodennäköisyys). Lisäksi jokaiselle yksilölle voidaan laskea kuhunkin kehityspolkuun kuulumisen posterioritodennäköisyys, jolloin yksilöt voidaan esimerkiksi suurimman posterioritodennäköisyyden perusteella jakaa eri kehityspoluille. Liitekuviossa 1 on esitetty ratkaisujen hyvyttä kuvaavat polkukohtaiset posterioritodennäköisyydet tutkinnoittain.

Tämän tutkimuksen kehityspolkuanalyysissä työurakiinnittymistä ja palkkaa kuvaavat muuttujat olivat samassa kehityspolkumallissa. Työurakiinnittymistä (työpäivien lukumäärää vuodessa) mallinnettiin Poisson-jakaumalla ja palkkaa (palkan neliöjuuri) mallinnettiin normaalijakaumalla. Analyysissä käytettiin rakenteeltaan samaa toisen asteen polynomimallia kummallekin sukupuolelle, mutta mallin parametrit estimoitiin erikseen miehille ja naisille. Tuloksissa on siten huomioitu miesten ja naisten erilaiset palkka- ja työaikaprofiilit.

Analyysissä päädyttiin käyttämään kahden muuttujan (palkka ja työpäivät) kehityspolkuanalyysiä, koska näin saadaan monipuolisempi käsitys työurakiinnittymisen luonteesta (tasosta ja intensiteetistä). Jos esimerkiksi olisi tyydytty käyttämään pelkästään työpäivien lukumäärää, ei työskentelyn tasoa (jota siis palkka karkeasti mittaa) olisi lainkaan huomioitu polkuja muodostettaessa. Varsinaisessa analyysissä muuttujia ei erikseen painoteta ja niiden vaikutus tuloksiin riippuu lähinnä niiden kyvystä muodostaa erilaisia kehityspolkuja, kun niitä tarkas-

tellaan ajan suhteen. Aineisto jaettiin kolmeen osaan koulutusasteiden mukaan, koska esimerkiksi keskimääräiset opiskeluajat ovat eripituisia eri koulutusasteilla. Lisäksi tämä oli myös käytännön syistä välttämätöntä, koska yhdistetyn aineiston tilastollinen analyysi olisi vaatinut huomattavan paljon suuremman laskentakapasiteetin kuin oli käytännössä saatavilla.

5 Tulokset

5.1 Opiskeluaikaisen työn ajoittuminen ja valmistumisen jälkeinen ammatti eri tutkintotasoilla

Kehityspolkuanalyysien taustaksi käymme läpi opiskeluaikaisen työnteon ajoittumista, ja täsmennämme kuvaa siitä, mihin ammatteihin kultakin koulutustasolta valmistumisen jälkeen on sijoitettu.

Opiskelijoiden työskentely kesällä ja lukuvuoden aikana

Oletusten mukaisesti opiskeluaikainen työnteko ajoittuu tyypillisesti kesäaikaan. Tarkastelimme tutkimusaineistoon kuuluvien henkilöiden työntekoa valmistumista edeltävien vuosien kesäkuun lopussa (”kesätyö”) ja valitsimme lukukauden aikana tehtyä työtä (”syksytyö”) edustavaksi ajankohdaksi marraskuun viimeisen päivän.

Kuviossa 5.1 on esitetty kesä- ja syksytyötä tekevien opiskelijoiden osuudet tutkinnon tason ja sukupuolen mukaan. Kaikilla tasoilla työnteon todennäköisyys kasvaa, mitä lähemmäs valmistumista edetään. Ammattikorkeakoulututkintoa ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittavat työskentelevät kesällä ja syksyllä jo hyvin yleisesti valmistumisvuotenaan, jolloin prosenttiosuus nousee jo 80–90 prosenttiin. Tulos vahvistaa käsityksen kesätöiden yleisyydestä – käytännössä kesätyö on lukukauden aikaista työntekoa yleisempää kaikilla opintotasoilla. Tämä korostuu ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijoilla, joiden osalta myös sukupuolet käyttäytyvät hyvin samaan tapaan. Sen sijaan ammatillisen perustutkinnon opiskelijoiden keskuudessa miehet työskentelevät säännöllisesti naisia vähemmän.

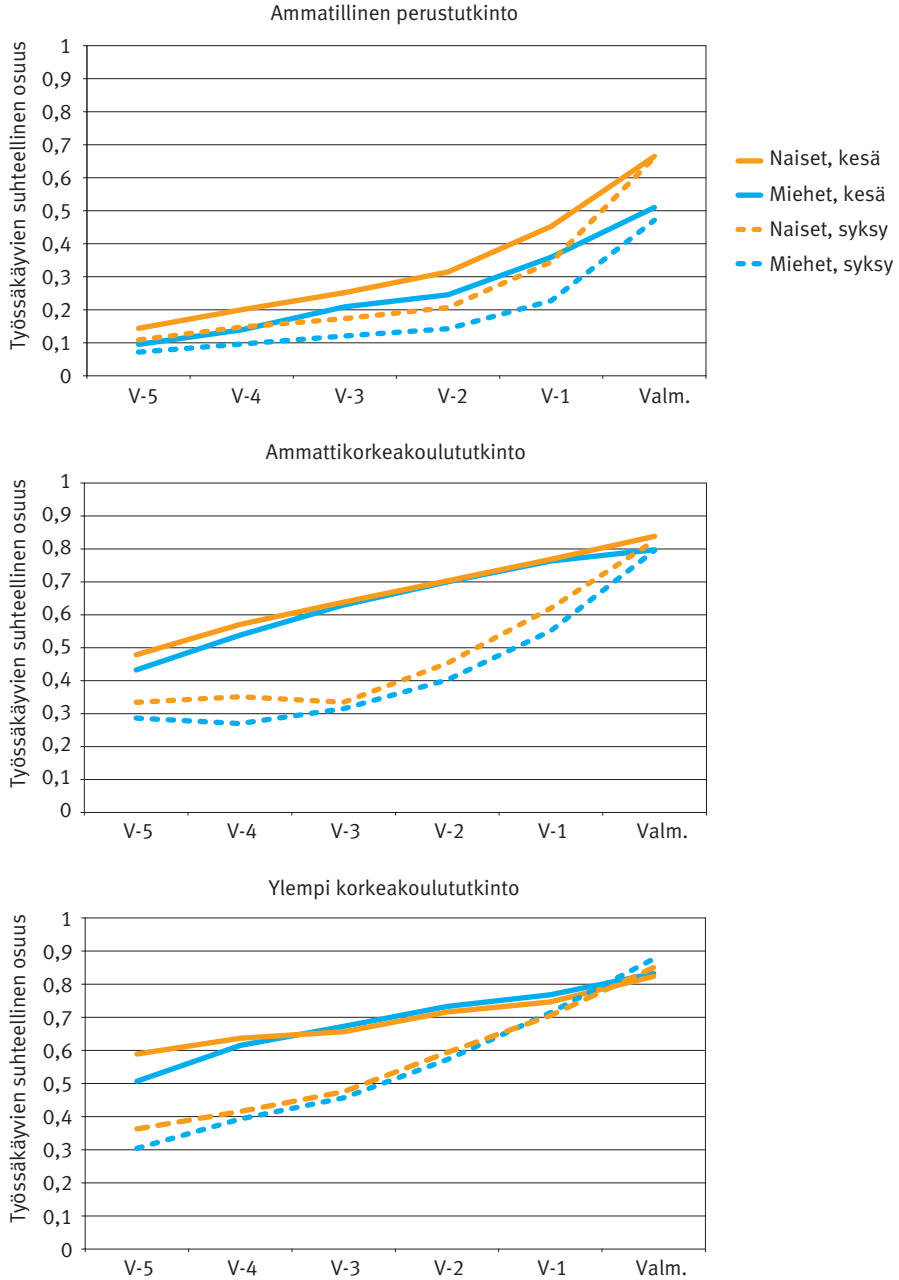
Yleisimmät ammatit ja työmarkkinat

Taulukosta 5.1 nähdään tutkittujen yleisimmät ammatit koulutustason mukaan. Henkilön ammatti on tässä tapauksessa ensimmäinen ammatti, johon hän valmistumisen jälkeen on sijoittunut. Käytännössä ammattitieto kuvaa työllisten ammatia vuoden vaihteessa (31.12.), jolloin osa vuoden aikaisesta työllisyydestä jää näkymättömiin. Vastavalmistuneet työskentelevät usein määräaikaissa työsuhteissa, jolloin työttömyys vuoden vaihteessa jättää ammattitiedon puuttuvaksi. Muun muassa tästä syystä yleisimpien ammattien listalla on runsaasti tuntematonta ammattitietoa. On myös hyvä huomata, että ammattinimikkeiden kirjo on laaja, listan yleisimmät ammatit kuvaavat noin 20–30 prosenttia kaikista ammateista.

Kuvio 5.1.

Työssäkävien suhteellinen osuus eri koulutusasteilla (Valm. = valmistumisvuosi. Kesä = 30.6. ja syksy = 30.11.).

Taulukko 5.1.

Tutkinnon suorittaneiden ammatti* koulutustason mukaan, prosenttia.

Ammatti	Tutkinto	%
Ammatillinen perustutkinto (N = 23 730)		
Tuntematon / ei ammattia		14
Myyjät		8
Muut lähihoitajat		6
Rakennustyöntekijät ym.		4
Koneasentajat ja -korjaajat		4
Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät		3
Kahvila- ja baarimyyjät		3
Rahdinkäsittelijät, varastotyöntekijät ym.		3
Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat		2
Sepät, työkaluntekijät ja koneenasentajat		2
Muut ammatit		52
Ammattikorkeakoulututkinto (N = 21 875)		
Sairaanhoidajat		9
Tuntematon / ei ammattia		7
Myyjät		5
Myyntiedustajat		4
Systeemyön erityisasiantuntijat		4
Sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym.		3
Yleissihteerit		2
Konetekniikan erityisasiantuntijat		2
Rakentamisen asiantuntijat		2
Fysioterapeutit ym.		2
Muut ammatit		58
Ylempi korkeakoulututkinto (N = 28 692)		
Tuntematon / ei ammattia		8
Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat		8
Hallinnon ja elinkeinojen kehittämisen erityisasiantuntijat		8
Peruskoulun alaluokkien opettajat		5
Systeemyön erityisasiantuntijat		5
Yleislääkärit		4
Laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat		3
Myyntiedustajat		3
Elektroniiikan asiantuntijat		2
Asianajajat		2
Muut ammatit		53

*Ammatti valmistumisvuotta seuraavien vuosien perusteella. Vuoteen 2010 asti.

Ammatilliseen perustutkintoon valmistuneet työllistyvät työntekijäammatteihin. Ammateista ja aineistomme taustatiedoista voidaan päätellä, että he työllistyvät useimmiten yksityisen sektorin palvelukseen. Ammattikorkeakouluista valmistetaan palvelu- ja asiantuntija-ammatteihin. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet näyttävät toimivan muita koulutustasoja useammin julkisella sektorilla.

Ammattilistan perusteella vastavalmistuneiden vaikeudesta löytää paikkaansa työmarkkinoilta saattaa viestiä myyjien yleisyys. Myyjän ammatissa voi olla monenlaisia työnkuvia, ja se vastaakin monessa tapauksessa koulutusta. Enemmän se kuitenkin kertonee siitä, ettei koulutusta vastaavaa ammattia ole vielä löytynyt.

5.2 Neljä kehityspolkua

Kehityspolkuanalyysit tuottivat jokaiselle koulutusasteelle neljän polun ratkaisun (kuviot 5.2a ja b). Nimitykset, joilla olemme luonnehtineet ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden polkuja (Saloniemi ym. 2013), sopivat hyvin kuvaamaan myös muilta asteilta valmistuneita. Perinteisellä polulla työssäkäynti muuttuu intensiiviseksi vasta opiskelun jälkeen, varhaisella polulla työteko limittyy opiskeluun kiinteästi jo seurannan alussa ja lisääntyvä polku edustaa näiden välimuotoa, jossa työssäkäynti lisääntyy valmistumisen lähestyessä. Katoavalle polulle päätyneiden työuralle kiinnittymisestä kertyy valmistumisen jälkeisinä vuosina niukasti havaintoja. Kuviot 5.2a ja b perustuvat ryhmäkeskiarvoihin työpäivistä ja palkasta. Samanväriset käyrät sisältävät samat henkilöt.

Kehityspolkukuvioista nähdään, että katoavilla poluilla olevat ammattikorkeakoulututkintoa ja ylempää korkeakoulututkintoa opiskelevat tekevät melko paljon työtä opiskelun aikana, mutta ammatillisen perustutkinnon opiskelijoiden joukossa katoavalla polulla olevat työskentelevät ja ansaitsevat selvästi muita vähemmän myös opiskeluaikana. Varhaisen, perinteisen ja lisääntyvän kiinnittymisen polut johtavat käytännössä yhtä hyvään työllistymiseen valmistumisen jälkeen kaikilla koulutusasteilla. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla kiinnittymisen taso jää kuitenkin hivenen matalammaksi kuin korkeampia tutkintoja suorittaneilla. Kuukausiansioissa on – odotetusti – koulutusasteen mukainen ero sekä miehillä että naisilla, ja niin ikään odotetusti miehillä on korkeampi ja nopeammin nouseva palkkataso kuin naisilla.

Tutkintojen toisistaan poikkeavan luonteen (esim. suorittamisiän) takia analyysit tehtiin koulutustasoittain erillisinä. Näin ollen eri koulutustasoilta valmistuneiden polkuja ei voi vertailla tilastollisesti keskenään. Jokaisessa kolmessa tapauksessa päädyttiin kuitenkin tulkinnallisesti samanmuotoiseen neljän polun rat-

kaisuun. Eri polkuja ja tutkintoja yhteen vetävän tarkastelun (taulukko 5.2) perusteella katoava polku on yleisin ammattikoulun käyneillä, varsinkin miehillä. Vastaavasti suhteellisen suuri osa ammattikoulun käyneistä, varsinkin naisista, luokituu perinteisen polun ryhmään. Toisaalta varhaisella polulla olevien osuus kasvaa koulutusasteittain: miehillä 21:stä (ammattillinen perustutkinto) 45 prosenttiin (ylempi korkeakoulututkinto), naisilla vastaavat osuudet ovat 30 ja 54 prosenttia.

Taulukko 5.2.

Kehtyspolut kolmella tutkintoasteella, prosenttia.

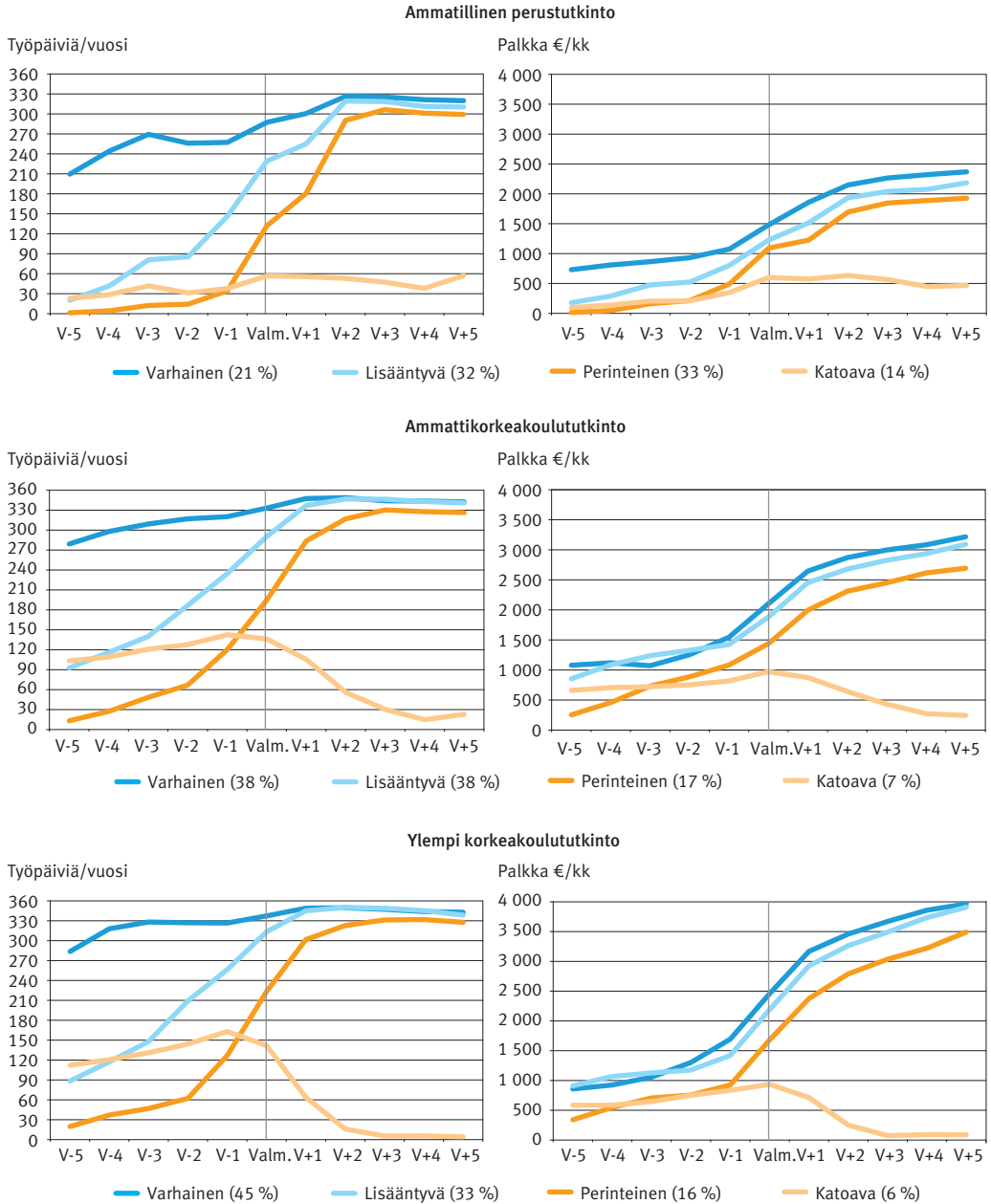
Polku	Sukupuoli					
	Mies			Nainen		
	Ammatillinen perustutkinto	Ammatti-korkeakoulu-tutkinto	Ylempi korkeakoulu-tutkinto	Ammatillinen perustutkinto	Ammatti-korkeakoulu-tutkinto	Ylempi korkeakoulu-tutkinto
Varhainen	21	38	45	30	49	54
Lisääntyvä	32	38	33	31	30	28
Perinteinen	22	17	16	26	14	10
Katoava	14	7	6	13	8	8

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden valmistumisen jälkeistä työurakiinnittymistä arvioitaessa on huomioitava, että osa heistä jatkaa opintojaan. Tämän tutkimuksen aineistossa noin kuusi prosenttia perustutkinnon tehneistä on sittemmin suorittanut jonkin ylempään tutkinnon. Opintoja jatkaneiden osuus oli suurin (7 %) lisääntyvällä polulla, mutta myös muilla poluilla oltiin lähes samalla tasolla. Esimerkiksi katoavalla polulla osuus oli 6 prosenttia.⁹ Kun lisäksi otetaan huomioon, että nämä luvut eivät sisällä niitä, joiden opinnot jatkuvat vielä seurannan lopussa (esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen kuluu yleensä yli 5 vuotta), ammattikoulusta valmistuneiden heikompi kiinnittyminen työuralle näyttäisikin osaksi selittyvän jatko-opinnoilla.

⁹ Uusimman rekisteritiedon perusteella vuosina 2005–2007 valmistuneita voidaan seurata vuoden 2012 loppuun.

Kuvio 5.2a.

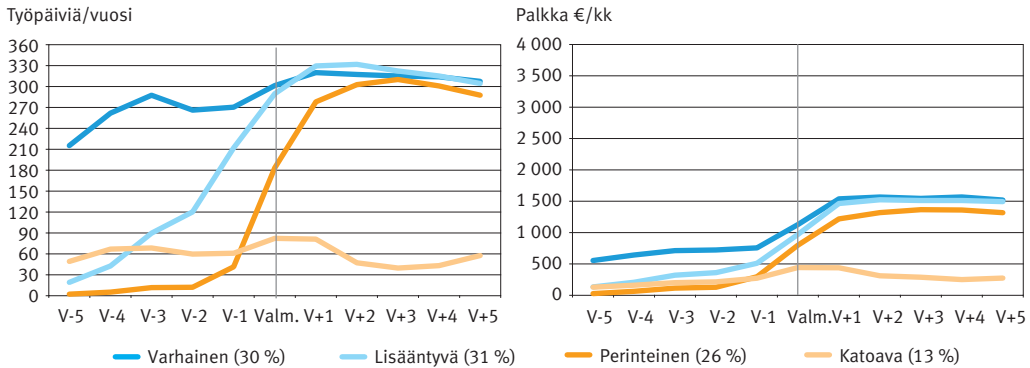
Miesten työpäivät ja palkka eri koulutustasoilla poluittain. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneita 12 895. Ammatillisen korkeakoulututkinnon suorittaneita 8 506. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita 11 760. Kuvioissa keskiarvo poluittain.

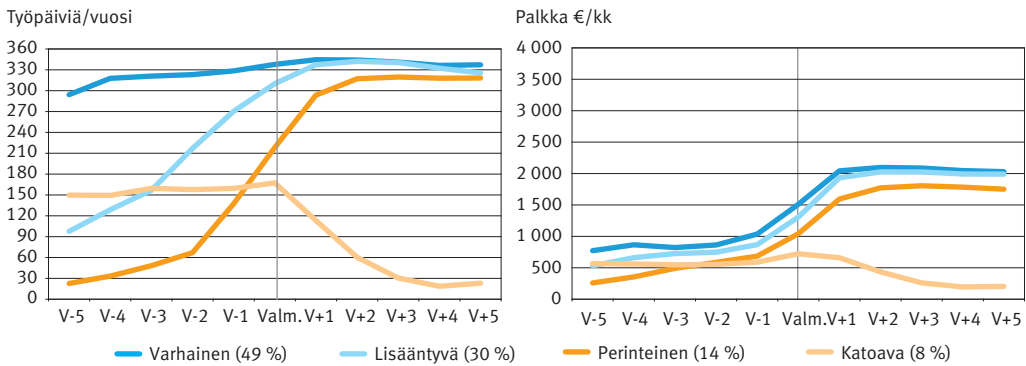
Kuvio 5.2b.

*Naisten työpäivät ja palkka eri koulutustasoilla poluittain. Ammatillisen perustutkin-
non suorittaneita 10 835. Ammatillisen korkeakoulututkinnon suorittaneita 13 369.
Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita 16 932. Kuvioissa keskiarvo poluittain.*

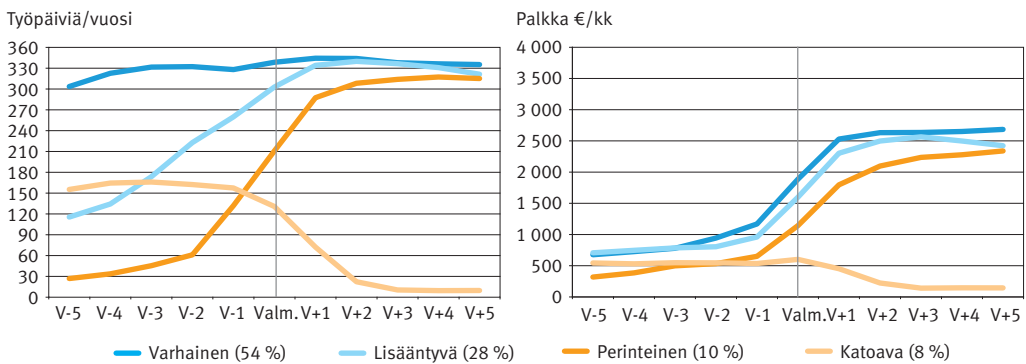
Ammatillinen perustutkinto

Ammatikorkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

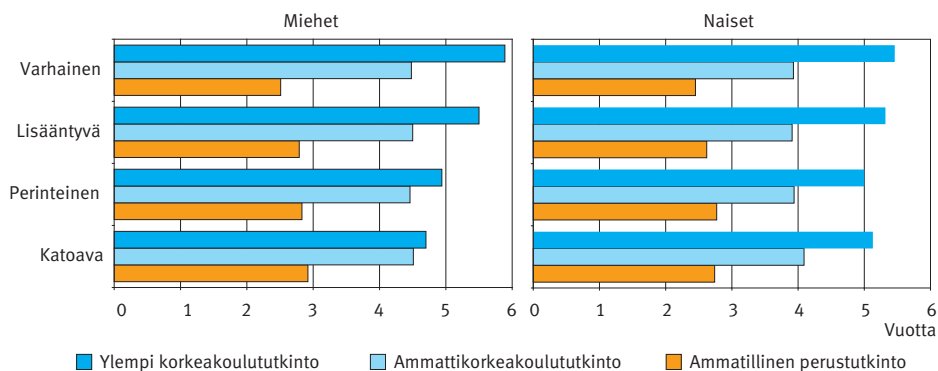

5.3 Liittykö polku opintojen keston ja valmistumisikään?

Tämän tutkimuksen viisi valmistumista edeltävää vuotta käsittävä seuranta ei aina kata koko opiskeluaikaa. Tutkinnon suorittamisiän lisäksi opintoihin käytetty aika on olennainen tieto analysoitaessa työuran alun rakentumista. On kiinnostavaa tietää, eroavatko polut ja sukupuolet opiskelun keston suhteen. Kuvioista 5.3 nähdään, että aineistomme miehet ja naiset suorittavat ammatillisen perustutkinnon 2,5–3 vuodessa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista miehet opiskelevat kaikilla poluilla noin neljä vuotta, kun taas naisilla opinnot kestävät jonkin verran pidempään. Selvästi pisimpään kestää ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen. Miehet valmistuvat polusta riippuen 4,5–6 vuodessa, naisilla opinnot kestävät 5–5,5 vuotta.

Kuvio 5.3.

Opiskelun kesto koulutustason ja polun mukaan, vuotta.

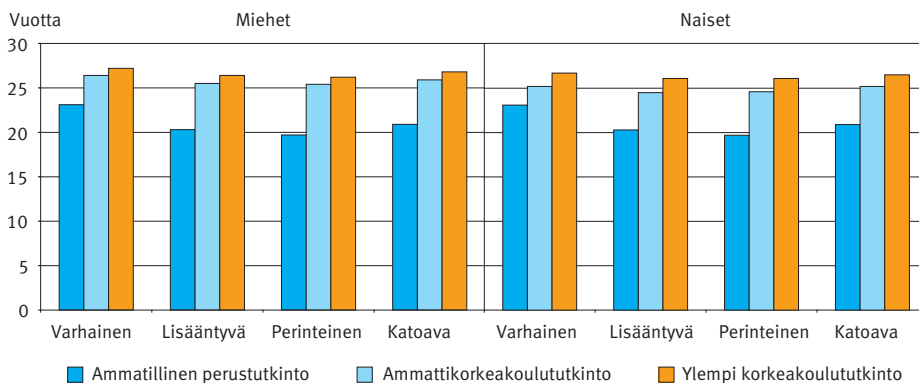
Polulla ei näytä olevan yhteyttä ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyyn aikaan. Tilanne on suurin piirtein samanlainen myös ammatillisissa perustutkinnoissa. Sen sijaan yliopistotutkinnoissa intensiivinen työnteko näyttää jossain määrin pidentävän opiskeluaikaa. Varhaisen polun henkilöt opiskelevat pisimpään.

Paitsi opintojen keston, polun voi olettaa olevan yhteydessä myös siihen, minkä ikäisenä tutkinto suoritetaan. Kuvioista 5.4 nähdään valmistuneiden keski-ikä tutkinnon tason ja polun mukaan. Ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan polusta riippumatta keskimäärin 26–27-vuotiaana ja ammattikorkeakoulututkinto niin ikään keskimäärin 26-vuotiaana. Ikäero tutkintojen välillä on miesten osalta vajaa vuosi ja naisilla vajaat puolitoista vuotta. Ammatillinen perustutkinto suoritetaan nuorempana: varhaisen kiinnittymisen polulla valmistutaan iäkkäämpänä

(23-vuotiaana), muiden polkujen valmistumisiän jäädessä 20. ikävuoteen. Kaikkiaan miesten ja naisten kuviot ovat pitkälti samanlaiset. Liitetaulukossa 1 on tarkempi tieto iästä tutkintotason ja polun suhteen.

Kuvio 5.4.

Tutkinnon suoritusikä koulutustason ja polun mukaan, vuotta.

5.4 Liittykö polku koulutusalaan?

Koulutustasojen lisäksi myös koulutusalojen välillä voi olla eroja sekä siinä, miten ne mahdollistavat opintojen aikaisen työskentelyn että siinä, miten hyvin valmistuneet kiinnittyvät työmarkkinoille. Siten voidaan olettaa, että polkujen yleisyys vaihtelee koulutusaloittain. Tarkastelimme tätä kysymystä käyttämällä Tilastokeskuksen rekisteristä saatua tietoa koulutusalasta. Valitsimme analyysiin kullakin koulutustasolta kuusi yleisintä miesten ja naisten alaa. Eri poluille päätyneiden osuuksissa oli huomattavia alakohtaisia eroja (taulukot 5.3a ja b), vaikka toisaalta kaikilta poluilta löytyi kaikkien tutkittujen alojen edustajia (liitetaulukot 2a–c).

Miehet

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla miehillä varhaisen työurakiinnittymisen polku oli yleisin palvelualan ja harvinaisin tekniikan alan opiskelijoilla. Perinteisellä ja lisääntyvällä polulla alakohtainen vaihtelu oli melko vähäistä. Katoava polku oli yleisin luonnontieteellisellä ja harvinaisin palvelualalla.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla varhainen polku oli huomattavasti yleisempi kuin ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla. Varhainen työ-

kentely oli tyypillistä erityisesti terveys- ja sosiaaalialalla opiskelleille, vähäisintä se oli puolestaan maa- ja metsätalousalan opiskelijoilla. Heille ominainen oli lisääntyvän kiinnittymisen polku, joka oli yleinen myös tekniikan alalla. Perinteisen polun kohdalla huomio kiinnittyy terveys- ja sosiaalian pieneen lukuun. Katoavia polkuja ammattikorkeakoulutasolla oli selvästi vähemmän kuin ammatillisella perustasolla, yleisimpiä ne olivat humanistisella ja taidealalla.

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla miehillä varhaisten polkujen prosenttiosuus hipoi 80 prosenttia opetus- ja koulutusosalalla ja sosiaali- ja terveysalalla eikä jäänyt millään alalla alle 40 prosentin. Lisääntyvien polkujen prosenttiosuus oli selvästi suurin (40 %) tekniikan alalla. Opetus- ja koulutusosalalla ja sosiaali- ja terveysalalla oli muita aloja vähemmän perinteisiä polkuja, kuten myös katoavia polkuja, jotka taas olivat selvästi yleisimpiä (11 %) humanistisen ja taidealan tutkinnon suorittaneilla miehillä.

Taulukko 5.3a.

Tutkinnon suorittaneiden* miesten kehityspolut koulutusaloittain vuonna 2010, prosenttia.

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava	Yhteensä
Ammatillinen perustutkinto					
Tekniikan ala (7 804)	16	33	38	13	100
Palveluala (1 741)	36	30	25	9	100
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (925)	27	32	28	14	100
Luonnontieteellinen ala (781)	17	25	33	25	100
Maa- ja metsätalousala (584)	17	39	32	12	100
Humanistinen ja taideala (543)	26	29	26	19	100
Ammattikorkeakoulututkinto					
Tekniikan ala (4 730)	34	44	17	4	100
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (1 903)	42	31	20	8	100
Humanistinen ja taideala (479)	38	32	20	10	100
Terveys- ja sosiaalia (479)	60	27	8	6	100
Palveluala (404)	55	25	15	6	100
Maa- ja metsätalousala (328)	22	49	25	4	100
Ylempi korkeakoulututkinto					
Tekniikan ala (4543)	42	40	15	3	100
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (2 750)	44	33	19	4	100
Luonnontieteellinen ala (1 533)	44	33	20	4	100
Humanistinen ja taideala (936)	47	23	18	11	100
Opetus- ja koulutusala (518)	79	20	2	0	100
Terveys- ja sosiaalia (436)	78	17	4	1	100

*Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet valmistuvat keskiasteelle ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet valmistuvat alemmalle korkeakouluasteelle.

Naiset

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla naisilla varhaiset polut ovat yleisempiä kuin miehillä ja prosenttiosuuksien alakohtainen vaihtelu on vähäisempää. Lisääntyvän polun sarakkeessa nousee esiin terveys- ja sosiaalialan suuri luku (42 %), ja tällä alalla on vastaavasti muita vähemmän perinteisiä (18 %) ja katoavia polkuja (3 %). Humanistisilta ja taidealoilta valmistuneista naisista joka neljäs sijoittuu katoavalle polulle.

Ammattikorkeakoulutasolla varhaisten polkujen prosenttiosuus on naisilla samaa suuruusluokkaa kuin miehillä, prosenttiosuuksien vaihdella terveys- ja sosiaalialan 59:stä maa- ja metsätalouden 30:een. Lisääntyvien polkujen prosenttiosuuksissa erot ovat suhteellisen vähäiset, mutta perinteisen ja katoavan polun sarakkeissa erottuvat terveys- ja sosiaalialan pienet luvut.

Taulukko 5.3b.

Tutkinnon suorittaneiden* naisten kehityspolut koulutusaloittain vuonna 2010, prosenttia.

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava	Yhteensä
Ammatillinen perustutkinto					
Palveluala (3 544)	26	30	30	14	100
Terveys- ja sosiaaliala (2 579)	37	42	18	3	100
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (1 611)	32	29	27	12	100
Tekniikan ala (1 256)	24	26	31	19	100
Humanistinen ja taideala (868)	30	22	25	24	100
Maa- ja metsätalous (503)	23	22	36	19	100
Ammattikorkeakoulututkinto					
Terveys- ja sosiaaliala (4 912)	59	28	9	4	100
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (3 898)	48	29	15	8	100
Palveluala (1 405)	51	30	13	7	100
Humanistinen ja taideala (1 390)	36	31	23	11	100
Tekniikan ala (1 088)	34	39	17	10	100
Maa- ja metsätalousala (333)	30	40	21	9	100
Ylempi korkeakoulututkinto					
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (4 871)	50	32	12	6	100
Humanistinen ja taideala (3 551)	50	28	12	10	100
Opetus- ja koulutusala (2 585)	71	22	5	2	100
Luonnontieteellinen ala (1 726)	48	33	14	6	100
Tekniikan ala (1 512)	48	37	11	4	100
Terveys- ja sosiaaliala (1 432)	76	18	5	1	100

*Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet valmistuvat keskiasteelle ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet valmistuvat alemmalle korkeakouluasteelle.

Myös ylemmällä korkeakoulutasolla terveyst- ja sosiaalialan tutkinnon suorittaneilla naisilla on paljon varhaisia ja vähän perinteisiä ja katoavia polkuja, ja opetus- ja koulutusosalalla nähdään samantyyppinen prosenttiosuuksien jakauma. Alakohtaisesti verrattaessa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden miesten ja naisten poluissa ei juuri ole eroja; esimerkiksi katoava polku on yleisin humanistisella ja taidealalla sukupuolesta riippumatta.

5.5 Sosiaalietuudet eri poluilla

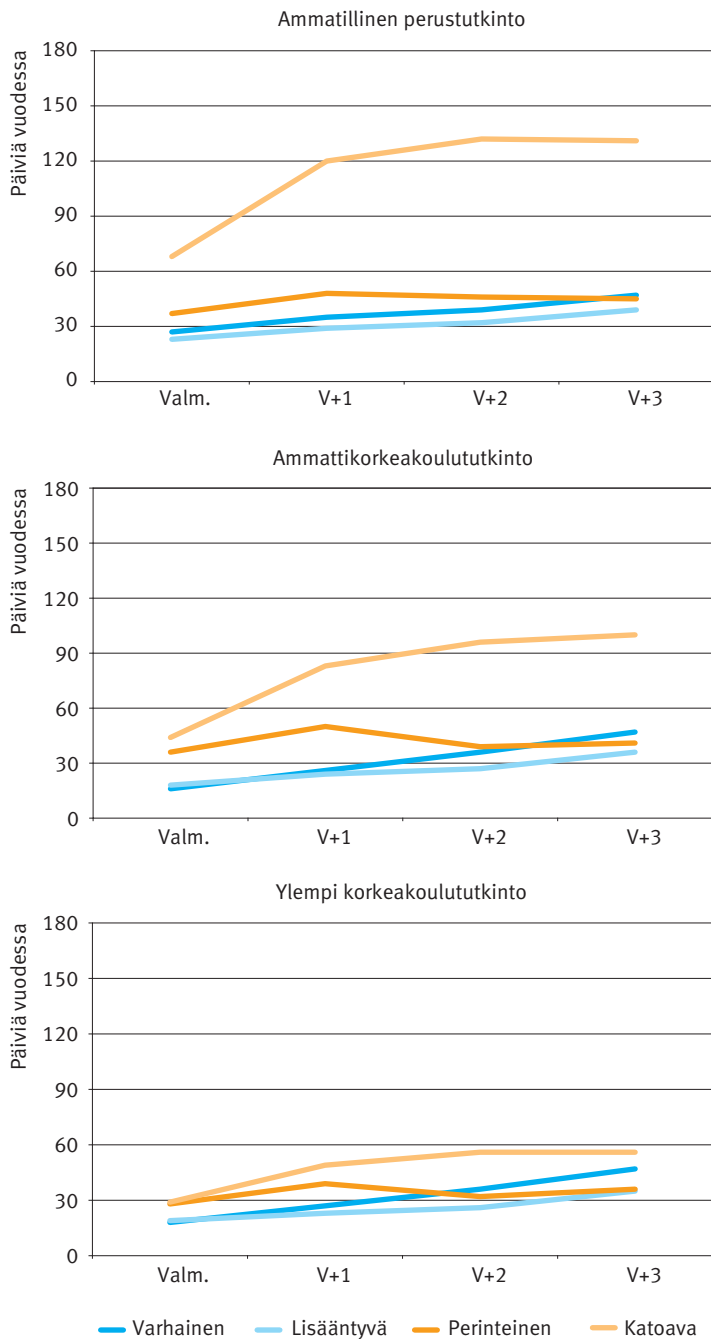
Kehityspolkujen perusteella siis valtaosa tutkintoja suorittaneista nuorista kiinnittyy työmarkkinoille varsin hyvin. Tätä yleiskuvaa voidaan tarkentaa tarkastelemalla saatuja sosiaalietuuksia (vanhempainetuudet, työttömyysetuudet, sairauspäivärahat). Näin voidaan karkealla tavalla eritellä etuuksilla oloa poluilla, kuitenkin menemättä yksittäisten etuuksien käyttöön tarkemmin. Kuvio 5.5 esittää yhteenlaskettua sosiaalietuuspäivien määrää valmistumisvuonna ja kolmena sen jälkeisenä vuotena. Etuuspäiviä on sitä vähemmän, mitä korkeampi on tutkintotaso. Katoavan polun henkilöillä on muita enemmän etuuspäiviä, varsinkin ammattikoulusta valmistuneilla. Muilla poluilla etuuspäiviä on tutkinnosta riippumatta jokseenkin saman verran.

Valmistumisvuoden jälkeen (V+1) ammattikouluista valmistuneilla oli keskimäärin 48, ammattikorkeakouluista valmistuneilla 33 ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 29 etuuspäivää. Vuoden kuluessa valmistumisesta ammattikoulun suorittaneista lähes puolet (44 %), ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 30 prosenttia ja 28 prosenttia ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista oli saanut jotain tarkasteltua sosiaalietuutta. Seuraavina vuosina päivät hieman lisääntyivät perinteistä polkua lukuun ottamatta. Työttömyys ja etenkin perhe-etuuksien osuudet lisääntyivät ajan myötä. Kolme vuotta valmistumisesta (V+3) etuuspäiviä oli tutkinnoittain 55, 46 ja 43.

Jokaisella koulutustasolla naisilla on etuuspäiviä enemmän kuin miehillä. Tutkinnon suorittamisen jälkeen (V+1) naisilla on etuuspäiviä kaksinkertainen määrä miehiin nähden, ja ero kasvaa sen jälkeenkin. Tutkintotasoinnain sukupuolikohtaiset luvut ovat hyvin samalla tasolla (ei raportoitu kuvioissa.)

Kuvio 5.5.

Etuuspäivien lukumäärä keskimäärin valmistumisvuonna (Valm.) ja kolmena sen jälkeisenä vuonna koulutustason ja polun mukaan.

5.6 Polku ja työmarkkinatila vuonna 2010

Tarkastelimme tutkinnon suorittaneiden henkilöiden työllisyystilannetta myös vuonna 2010, jolloin valmistumisesta oli kulunut kolmesta viiteen vuotta. Vuoden aikana tehtyjen työpäivien perusteella työmarkkinoille hyvin kiinnittyneiden tilanne on pysynyt ennallaan. Yli yhdeksän kymmenestä varhaisen, lisääntyvän ja perinteisen polun henkilöistä on ollut työssä (taulukon 5.5 luvuissa henkilö määritellään työlliseksi, jos hänellä on vuodessa yksikin eläkevakuutettu työpäivä). Keskimäärin työlliset ovat työskennelleet puoli vuotta (180 päivää). Tutkintotason välillä ei ole juuri eroja. Huomionarvoista on, että katoavan polun osalta ammattikoulututkinnon suorittaneet ovat olleet työssä yleisemmin kuin korkeampia tutkintoja suorittaneet.

Taulukko 5.5.

Työllisten osuus koulutustason ja polun mukaan vuonna 2010*, prosenttia.

Polku	Ammatillinen perustutkinto	Ammattikorkeakoulututkinto	Ylempi korkeakoulututkinto
Varhainen	93	97	96
Lisääntyvä	94	97	96
Perinteinen	93	94	94
Katoava	32	19	9
Yhteensä	85	91	90

*Eläkevakuutettuja työpäiviä vuonna 2010.

Jatkamme tarkastelua laajentamalla vuoden 2010 tietoja kattamaan erilaisia työmarkkinastatuksia (taulukko 5.6). Osa tiedoista kuvaa vuoden viimeisen päivän tilannetta ja osa toimintaa koko vuoden aikana. Henkilöt pyritään luokittelemaan toisensa poissulkeviin joukkoihin, mutta tietojen täsmällisyyteen kuitenkin vaikuttaa se, että tiedot koskevat eri vuosina valmistuneita ja kattavat hieman eri ajanjaksoja. Tarkastelu antaa kuitenkin kohtuullisen paikkansapitävän kuvan siitä, missä työmarkkinatilassa henkilöt ovat vuonna 2010.

Kaikilla koulutustasoilla varhaisella, lisääntyvällä ja perinteisellä polulla olevien työllisten osuus on suhteellisen korkea, noin 60 prosenttia. Kun tähän lisätään henkilöt, jotka ovat vuoden 2010 aikana olleet sekä töissä että palkattomilla etuuspäivillä, nousee prosenttiosuus noin 95:een.

Katoavan polun henkilöt erottuvat omaksi ryhmäkseen. Ensinnäkin heidän työllisyytensä on oletetusti alhaisempi ja palkattomat etuudet yleisempiä. Esimerkiksi ammatillisen perustutkinnon suorittaneista suurin osa (39 %) oli yk-

sinomaan palkattomalla etuudella. Kun tähän lisätään täysin tai osittain työlliset, nousee prosenttiosuus 71:een. Työllistyminen lisääntyy koulutustason noustessa ja vastaavasti palkattomat etuudet vähenevät.

Katoavan polun henkilöt ovat hyvin erilaisissa työmarkkinatiloissa riippuen tutkinnon tasosta. Ulkomaille muuttaminen on ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden keskuudessa harvinaista, mutta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista lähes viidesosa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista yli kolmasosa oli muuttanut ulkomaille. Katoavalta polulta löytyy myös eniten niitä, joilla ei ole selvää kotiosoitetta; ammattikorkeakoulututkintoja suorittaneissa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneissa kuusi prosenttia ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneissa yksi prosentti. Jossain määrin edelliseen ryhmään rinnastuvat ne, joista ei ole mitään merkintöjä rekistereissä. Heidän osuutensa on kaikilla koulutustasoilla varsin suuri, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden prosenttiosuus nousee 27:ään. Alempia tutkintoja suorittaneiden muuttaminen ulkomaille on harvinaista.

Erityistä huomiota vuoden 2010 tilanteessa ansaitsevat ulkomaille muuttaneet ja eläkkeelle siirtyneet. Ulkomaille muuttaneita on eniten ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa. Heidän työmarkkinastatuksensa ei välttämättä ole heikko. Käytännössä useimmat nuorena ulkomaille muuttavat tekevät sen työuraan ja kokemusten hankkimiseen liittyvistä syistä (Korkiasaari 1998; 2003). Ulkomaille muuttaminen on kuitenkin varsin harvinaista kaikilla tutkintotasoilla. Polkujen näkökulmasta maasta muuttaminen kohdentui katoavalle polulle. Ulkomaille muuttaneista enemmistö on kansallisuudeltaan muita kuin suomalaisia.

Tämän tarkastelun henkilöt ovat nuoria, joten eläkkeet ovat harvinaisia. Käytännössä omaan työuraan perustuva eläke voi olla työkyvyttömyyseläke¹⁰. Nuorten työkyvyttömyyseläkkeet ovat erityisen hankalia työuran kannalta, koska täysipainoinen työura voi jäädä kuntoutuksesta huolimatta toteutumatta. Eläkkeelle jääminen oli muihin koulutustasoihin verrattuna selvästi yleisempää ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden keskuudessa, katoavalla polulla osuus nousi kahdeksaan prosenttiin¹¹.

Työuran kannalta työkyvyttömyyden syyllä on merkitystä. Nuorten työkyvyttömyyseläkkeet ovat useimmiten työ- ja kansaneläkkeen muodostama kokonai-

10 Nuorten, 18–34-vuotiaiden, työkyvyttömyyseläke on useimmiten määräaikainen kuntoutustuki. Käytännössä vain pieni osa kuntoutustuelle siirtyneistä palaa työhön (ks. Gould ym. 2011).

11 Eläkkeissä kyse on käytännössä työkyvyttömyyseläkkeistä. Jos verrataan koulutustasoja ilman erittelyä polkuihin, vuonna 2010 ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 1,1 prosenttia oli eläkkeellä ja muilla koulutustasoilla osuus jäi 0,1 prosenttiin.

suus. Eläkkeen perusteena olevissa diagnooseissa korostuvat mielenterveysongelmat. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista mielenterveyssyyt olivat työkyvyttömyyden syynä yli 77 prosentilla. Vastaava prosenttiosuus on ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 50 ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneilla 60. Nämä luvut ovat samaa suuruusluokkaa kuin kaikkia nuorena työkyvyttömäksi tulleita koskevissa tutkimuksissa (Gould ym. 2011; Juopperi 2012).

Taulukko 5.6.

Tutkinnon suorittaneiden työmarkkinatila koulutustason ja polun mukaan vuonna 2010, prosenttia.

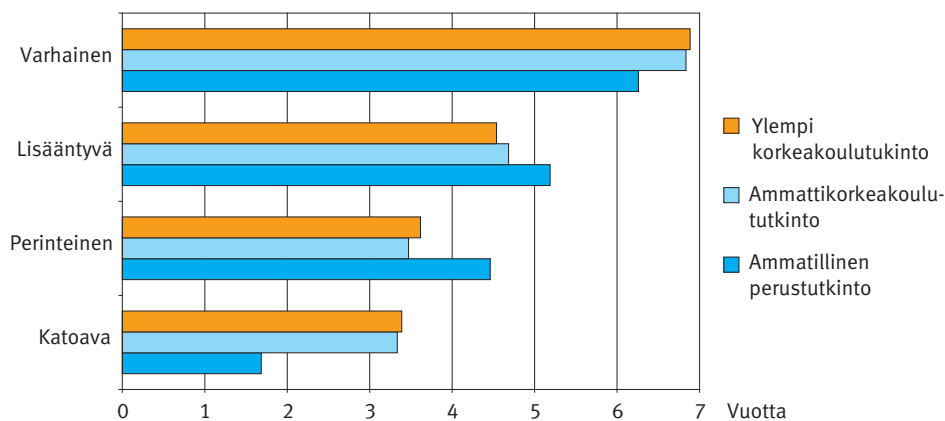
Työmarkkinatila	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Ammatillinen perustutkinto				
Ulkomailla	1	0	0	2
Töissä	59	61	57	12
Palkattomalla etuudella ja töissä	34	34	36	20
Palkattomalla etuudella	4	4	5	39
Eläkkeellä	0	0	0	8
Tuntematon asuinpaikka	0	0	0	1
Kuollut	0	0	0	1
Ei tietoa	2	1	1	17
Yhteensä	100	100	100	100
Ammattikorkeakoulututkinto				
Ulkomailla	1	0	1	19
Töissä	61	63	61	7
Palkattomalla etuudella ja töissä	35	34	33	12
Palkattomalla etuudella	2	2	4	30
Eläkkeellä	0	0	0	2
Tuntematon asuinpaikka	0	0	0	6
Kuollut	0	0	0	1
Ei tietoa	1	1	1	23
Yhteensä	100	100	100	100
Ylempi korkeakoulututkinto				
Ulkomailla	2	2	2	38
Töissä	59	64	64	4
Palkattomalla etuudella ja töissä	37	32	30	5
Palkattomalla etuudella	2	2	4	19
Eläkkeellä	0	0	0	1
Tuntematon asuinpaikka	0	0	0	6
Kuollut	0	0	0	1
Ei tietoa	0	0	0	27
Yhteensä	100	100	100	100

5.7 Työuran ja eläkkeen karttuminen eri poluilla

Tämä tutkimus rajattiin henkilöihin, jotka suorittavat tutkintonsa 30-vuotiaana tai nuorempana. Edellä todettiin, että valtaosa opiskelijoista käy töissä opintojen ohella ja valmistuminen lisää työntekoa entisestään. Voidaan olettaa, että työuran alkupää on etenkin varhaisen kiinnittymisen polulla varsin tiivis. Näin onkin (kuvio 5.7): 26. ikävuoden loppuun mennessä varhaisella polulla työuraa on karttunut ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,9 vuotta ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,8 vuotta. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden ero korkeampiin tutkintoihin ei ole erityisen suuri, sillä heillä työuraa on karttunut keskimäärin 6,3 vuotta. Ylemmissä tutkinnoissa lisääntyvällä polulla työurat ovat tutkintotasosta riippuen noin kaksi vuotta ja perinteisellä polulla noin kolme vuotta varhaista polkua lyhyempiä. Ammatillisen perustutkinnon poluilla lisääntyvän polun ero varhaiseen polkuun on noin vuosi ja perinteisen polun 1,8 vuotta.

Kuvio 5.7.

Työuran pituus keskimäärin koulutustason ja polun mukaan 26. ikävuoden loppuun mennessä, vuotta.

Tutkinnon tason perusteella ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurien pituudet ovat varsin lähellä toisiaan – perinteisellä polulla karttuneet työurat ovat käytännössä yhtä pitkiä, viisi vuotta. Ylemmät tutkinnot suoritetaan keskimäärin samassa iässä 26–27-vuotiaana, jolloin nuoret ovat samankaltaisessa elinkaaren vaiheessa. Ammattikoulusta valmistutaan tyypillisesti nuorena, 21–22-vuotiaana, joten työuran alku ajoittuu muita aikaisemmaksi. Perinteisellä ja lisääntyvällä polulla ammattikouluista valmistuneille karttuu enemmän työuraa kuin korkeammista tutkinnoista. Katoavalla po-

lulla ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työura jää lyhyeksi, alle kahteen vuoteen.

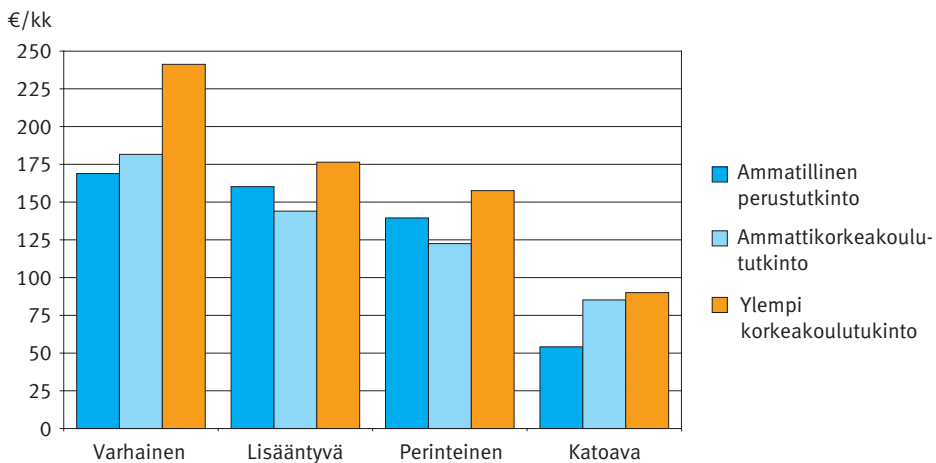
Sosiaalietuusjaksojen suurempi määrä (ks. edellä) selittää osittain sitä, miksi ammattikoulun suorittaneiden työura on karttunut hitaammin kuin ylempiä tutkintoja suorittaneilla. Lisäksi on oletettavaa, että tulos heijastaa suurempaa epävarmuutta, epätyyppillisiä työsuhteita ja pätkätoita.

Eläketurvan karttumisen ytimessä ovat työ ja palkka. Näin ollen ei ole yhden-tekevää, milloin työura on alkanut. Tämän lisäksi eläkekarttumaan vaikuttavat nykyään myös lukuisat saadut sosiaalietuudet ja suoritettut tutkinnot (ks. tietolaa-tikko, s. 14). On huomattava, että tämän tutkimuksen nuorten jäädessä eläkkeelle palkattomista etuusjaksoista ja tutkinnoista karttuvalla eläkkeellä on heille suu-rempi merkitys kuin nyt eläkkeelle jääville.

Eläketurvan kokonaisuuden kannalta työn ja palkan rooli on merkittävä. Työ-eläkkeen ansaintaperiaatteen mukaan palkkataso heijastuu eläkkeeseen työn ohel-la. Paremmiin koulutetut saavat todennäköisesti aikanaan paremman eläkkeen kuin matalasti koulutetut. Toisaalta työuran pituustarkastelumme mukaan amma-tillisen perustutkinnon suorittaneille on työuran alussa karttunut verrattain pit-kään eläkettä.

Kuvio 5.8.

Työstä karttunut eläke koulutustason ja polun mukaan 26. ikävuoden loppuun mennessä, euroa keskimäärin.

Kuviosta 5.8 nähdään poluittain, minkä verran eläkkeitä on karttunut eri tutkinto-tasoilla. Varhaisen kiinnittymisen polulla on karttunut eniten eläkettä, mutta ero

lisääntyvään tai perinteiseen polkuun ei ole suuri. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet ovat hyvin lähellä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneissa varhaisen kiinnittymisen polulla tulee eroa muihin tutkintoihin, mutta euromääräisesti ero on pieni.

Taulukko 5.7 tarkentaa kuvaa karttuneen eläkkeen jakaumasta. Siinä on mukana keskiluvuista keskiarvo ja mediaani (P50) sekä jakauman alinta ja ylintä desiiliä kuvaavat prosenttipisteet P10 ja P90. Karttuneen eläkkeen jakauma on vino suurien karttuneiden eläkkeiden suuntaan, keskieläke on suurempi kuin mediaaneläke. On huomion arvoista, että mediaanin (P50) perusteella tutkintojen väliset erot kutistuvat pieniksi. Itse asiassa ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on lisääntyvällä ja perinteisellä poluilla karttunut enemmän eläkettä kuin korkeammilla tasoilla.

Nuorena karttunut eläke ei automaattisesti tarkoita korkeampaa vanhuuseläkettä, koska eläkettä karttuu koko työuran ajalta ja siten myös työuran loppuvuosikymmenillä on merkitystä. Koulutustasolla on merkitystä työuran loppupäässä, sillä koulutustasojen välillä on eroa muun muassa siinä, missä vaiheessa henkilö siirtyy vanhuuseläkkeelle ja mistä työmarkkinatilasta siirtyminen tapahtuu (ks. Järnefelt ym. 2014).

Taulukko 5.7.

Työstä karttuneen eläkkeen jakauma koulutustason ja polun mukaan 26. ikävuoden loppuun mennessä, euroa.

Polku	Alin desiili eli 10 %	Mediaani eli 50 %	Ylin desiili eli 90 %	Keskiarvo
Ammatillinen perustutkinto				
Varhainen	73	146	284	169
Lisääntyvä	74	156	250	160
Perinteinen	55	136	227	139
Katoava	15	46	104	54
Ammattikorkeakoulututkinto				
Varhainen	85	138	373	182
Lisääntyvä	73	125	226	144
Perinteinen	50	101	216	123
Katoava	29	70	152	85
Ylempi korkeakoulututkinto				
Varhainen	87	152	514	241
Lisääntyvä	75	128	379	176
Perinteinen	55	113	342	158
Katoava	24	69	182	90

Valtaosalla nuorista on kertynyt työeläkettä työskentelyn perusteella. Käytännössä kaikille varhaisella, lisääntyvällä ja perinteisellä polulla on karttunut eläkettä. Katoavalla polulla sen sijaan on kaikilta koulutustasoilta henkilöitä, joille ei ole karttunut työeläkettä. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista heitä on 28 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 23 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 18 prosenttia. (Ei esitetty taulukossa.)

6 Yhteenveto ja pohdinta

Väestön koulutustason nousu on ollut suurimpia muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa ja näin ollen myös työmarkkinoilla. Vuonna 1980 vailla peruskoulutuksen jälkeistä tutkintoa 20–29-vuotiaista oli 31 prosenttia. Kolme vuosikymmentä myöhemmin, vuonna 2010 tämä prosenttiosuus oli enää 18 prosenttia (Suomen virallinen tilasto 2012). Koulutustason nousulla on kauaskantoisia vaikutuksia niin työtehokkuuden nousuun kuin työurien pituuteenkin. Työurien pituus ja eläkkeelle siirtyminen keskusteluttavat yhtäältä rakenteellisella tasolla kestävyysvaajeen näkökulmasta ja toisaalta ihmisten huolena eläkkeelle pääsystä ja eläkkeiden riittävydestä. Kummassakin näkökulmassa huomio työurien pituudesta ja pidentämisestä on säännöllisesti keskittynyt viimeisiin työvuosiin. Myös asiaa käsittelevä tutkimus on noudattanut näitä painotuksia. Perustellusti on kuitenkin vaadittu työuran keston arvioimista kokonaisuutena. Näin ollen huomiota olisi kiinnitettävä paitsi ikääntyneiden työssä pysymisen edellytyksiin, myös työuran keskivaiheen katkoksiin ja työuran alkuun eli elämänvaiheeseen, jossa koulutuksesta siirrytään työmarkkinoille. Keskustelun laajentaminen koskemaan koko työuraa on perusteltua myös siksi, että nykyisen eläkekertymälogiikan mukaan eläkkeen suuruuteen vaikuttaa entistä enemmän myös työura kokonaisuudessaan.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoittuu muiden Pohjoismaiden rintaan opiskelijoiden työntekoa arvioitaessa. Muiden Pohjoismaiden tavoin Suomessa tilannetta luonnehtivat käytännöt ja rakenteet, joissa nuoruusiässä opiskelua ja työntekoa enemmän tai vähemmän joustavasti yhdistellään. Tässä tutkimuksessa olemme keskittyneet nimenomaan työuran alkuun. Olemme hakeneet vastuksia nuorten työurakiinnittymiseen sekä opiskeluaikaisen ja opintojen jälkeisen työnteon yhteyteen. Analyysimme myös täsmensi kuvaa työurien tosiasiallisen alkamisen logiikasta. Nykyaikaisten rekisteriaineistojen avulla on aikaisempaa paremmin mahdollista väestötasolla seurata ihmisten työmarkkinakäyttäytymistä ja analysoida työuria.

Aineisto ja menetelmä

Tämä tutkimus perustuu vuosina 2005–2007 tutkinnon suorittaneisiin henkilöihin ja heidän työurakiinnittymiseensä useita vuosia ennen ja jälkeen valmistumisen. Analyysi perustuu vuosia 2002–2012 kuvaavaan rekisteriaineistoon. Rajasimme aineiston nuoriin, alle 31-vuotiaisiin. Ulkopuolelle jäivät ainoastaan vielä kou-

luttautumassa olevat, kokonaan koulutukseen hakeutumattomat ja opintonsa keskeyttäneet nuoret. Kyseessä on siis osittaistarkastelu, vaikka se kattaakin valtaosan kaikista ikäluokan nuorista.

Analyysimenetelmäksi olemme valinneet kehityspolkuanalyysin, jolla voidaan etsiä pitkittäisaineistosta samankaltaisesti käyttäytyviä ryhmiä. Tilastollinen malli, jolla työurakiinnittymistä mitataan, perustuu työpäiviin ja palkkaan vuodessa.

Palkkatietoon liittyy muutamia huomioita. Analyysimenetelmä edellyttää, että puuttuva palkkatieto (ei työssä) kuvataan nollana. Tämä tarkoittaa, että polkujen palkkakuvissa ei näy todellinen palkkataso. Työllisten palkat ovat todellisuudessa jonkin verran suuremmat. Toinen palkkatasoon liittyvä huomio liittyy työpanokseen. Rekisteritietomme ei erottele koko- ja osa-aikaista työtä. Nuorten ja erityisesti naisten keskuudessa osa-aikatyö on yleistä. Tämä epäilemättä osaltaan selittää miesten ja naisten tuntuvaa palkkaeroa.

Käyttämämme menetelmä mahdollisti opinto- ja työpolkujen aikaisempaa täsmällisemmän seuraamisen. Haimme polut jokaiselle koulutustasolle erikseen. Tulokset olivat kuitenkin niin samankaltaiset, että päätimme esittää polut samalla vertailukelpoisella tavalla. Analyysissä paljastui neljä kehityspolkuja, joilla työurakiinnittyminen on erilaista. Kiinnittyminen on erilaista myös sukupuolten välillä, joten esitämme tulokset sukupuolille erikseen. Itse asiassa tiedossamme on hyvin vähän analyyttistä tutkimusta, jossa eri koulutustasoja verrataan samalla menetelmällä.

Tulokset

Opinnoista työmarkkinoille siirtyminen on luonnollisesti jossain määrin erilaisista kolmella eri koulutustasolla. Välittömin ero nousee esiin valmistuneiden iässä, ammatillinen perustutkinto suoritetaan keskimäärin 21-vuotiaana. Korkeampien tutkintojen välinen ero sen sijaan ei osoittautunut kovin suureksi, ne suoritetaan keskimäärin 25–26-vuotiaana.

Analyysissä erottelimme toisistaan polut, joita luonnehtivat yhtäältä suhteellisen vähäinen työssäkäynti opintojen aikana (perinteinen kiinnittyminen), työn teon lisääntyminen valmistumista kohti edettäessä (lisääntyvä kiinnittyminen) ja toisaalta runsas työssäkäynti jo opiskelun aikana (varhainen kiinnittyminen). Näiden kolmen polun lisäksi kaikilla tasoilla erottui myös joukko, jonka vaiheista tutkinnon suorittamisen jälkeen oli käytettävissä olevien aineistojen perusteella vaikea saada selkoa (katoava kiinnittyminen). Millään koulutustasolla suurin valmis-

tuneiden ryhmä ei myötäillyt perinteistä polkua, jossa työ ja kouluttautuminen näyttäytyvät suhteellisen erillisinä, peräkkäisinä vaiheina. Tässä mielessä tulokset vastasivat aikaisempien tutkimusten tuloksia.

Työmarkkinoille siirtyminen opintojen jälkeen sujui suurimmalla osalla vaivattomasti. Kaikilla koulutustasoilla päästiin työpäivien määrällä mitattuna lähelle kokoaikaista työllisyyttä varsin nopeasti. Tässä mielessä tuloksemme ovat yhdenmukaisia esimerkiksi Myrskylän (2012b) tulosten kanssa. Ennakoidut erot sen sijaan nousivat esille palkassa: ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneiden palkka tutkinnon jälkeen oli pienin ja ylemmän korkeakoulutuksen hankkineilla suurin. Koulutuseroista huolimatta sukupuolten välinen palkkarakenne pysyi samana sekä ennen että jälkeen tutkinnon suorittamisen: keskimääräisesti naisten palkka jää miehiä pienemmäksi. Naisilla tutkinto vakiinnutti palkan opiskeluaikaa korkeammalle tasolle. Miehillä opintojen loppusuora ja tutkinnon suorittaminen vauhdittivat palkkojen nousua.

Keskeinen tuloksemme on, että riippumatta opiskeluaikaisen työnteon intensiteetistä tutkinnon jälkeinen työurakiinnittyminen on hyvällä tasolla. Työnsaantiin opiskelun jälkeen ei siis ratkaisevasti millään tasolla vaikuttanut opiskeluaikaisen työnteon intensiivisyys. Erityisen vähäinen ero oli ammatillisen korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Toisaalta työnteon intensiivisyydellä ei kuitenkaan näyttänyt olevan kovin suurta vaikutusta valmistumisikään. Myöskään opiskeluaikaan intensiivinen työnteke ei kovin selvästi vaikuttanut, ilmeisin ero löytyi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden miesten keskuudesta. On tietenkin huomattava, että tarkastelumme koski lähtökohtaisesti sitä joukkoa, joka suoritti tutkinnon. Emme tällä asetelmalla päässeet käsiksi tapauksiin, joissa intensiivinen työnteke suoranaisesti myötävaikuttanut opintojen keskeytymiseen.

Opinnoista työelämään siirtymisen kuvauksena tuloksemme ovat yhdenmukaisia aikaisempien tutkimuksien (luvut 2 ja 3) kanssa: valtaosa tutkinnon suorittaneista nuorista kiinnittyi työmarkkinoille hyvin. Työttömyysjaksot olivat jonkin verran yleisempiä ammatillisen koulutuksen suorittaneilla. Hieman toisin kuin huolten täyttämä julkinen puhe antaa ymmärtää, valtaenemmistö vastavalmistuneista nuorista löytää paikkansa työmarkkinoilla varsin sujuvasti.

Positiiviseen tilanteeseen on kuitenkin tehtävä kolme varausta. Ensinnäkin analyysimme kuvaa työllisyyttä jossain määrin karkeasti. Työllistymisen kriteerinä on käytännössä vain avoin työttömyys. Näin ollen tuloksista ei siis voi päätellä esimerkiksi sitä, vastaako työ suoritettua tutkintoa. Toiseksi analyysimme kuvaa nuoria, jotka suorittivat tutkintonsa suotuisan työllisyyskehityksen aikana, juuri ennen 2008 alkanutta talouden epävarmuutta. Vaikka aikaisempien tutkimus-

ten perusteella valmistumishetken työmarkkinatilanteella on kauaskantoisia vaikutuksia, erityisesti kahdella ylimmällä koulutustasolla talouskriisin vaikutukset vastavalmistuneiden työllistymiseen ovat toistaiseksi pysyneet suhteellisen vähäisinä (Hämäläinen & Hämäläinen 2005; Loukkola 2012). Sen sijaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden tilanteeseen suhdanteiden vaikutus on nopeampi ja näin ollen on mahdollista, että heidän tilanteensa on nykyisen (2014) työllisyystilanteen aikana erilainen (Suomen virallinen tilasto 2013a).

Kolmanneksi huomio kiinnittyy ryhmään, jota analyysissä olemme nimittäneet katoavaksi. Tätä ryhmää siis luonnehtii tilanne, jossa tutkinnon suorittamisen jälkeen työssäoloa ja eläkettä kerryttävää palkkaa kokoontuu vain hyvin rajallisesti. Ylemmän tai ammatillisen korkeakoulututkinnon suorittaneista tähän ryhmään kuuluu noin 7–8 prosenttia kaikista tutkinnon suorittaneista. Erityisesti ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden miesten keskuudessa katoavan ryhmän osuus on kuitenkin selvästi korkeampi, 14 prosenttia (naisilla 13 %). Katoavan polun tilanne näytti rakentuvan hyvin erilaisesti eri koulutustasoilla. Seurannassa ammatillisen perustutkinnon suorittaneista katoavalle polulle määrittyneistä liki 40 prosenttia (39 %) oli asemassa, jossa nautittiin pelkkää palkatonta etuutta, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla osuus oli 30 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 19 prosenttia. Vastaavasti yliopistotutkinnon suorittaneista katoavan polun edustajista yli kolmannes (38 %) asui ulkomailla, vastaava osuus ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla oli 19 prosenttia, mutta ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla vain kaksi prosenttia.

Olemme aikaisemmin (Saloniemi ym. 2013) todenneen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osalta katoavan polun tulkitsemisen ongelmallisuuden. Ryhmä sisältää ilmeisesti hyvin heterogeenisen joukon, johon todennäköisesti sisältyy niin ilmeistä syrjäytyneisyyttä (palkattomilla etuuksilla oleminen) kuin selvää menestystä (ulkomailla asuminen). Tätä tulkintaa osaltaan tukee myös muiden koulutustasojen tarkastelu: katoava polku ammatillisen perustutkinnon jälkeen tarkoittanee hyvin erilaisia asioita kuin vastaava tilanne akateemisen tutkinnon jälkeen. Mitä ilmeisimmin edellä mainitussa tapauksessa useimmin on kyse todellisesta syrjäytyneisyydestä tai sen uhasta. Sukupuolen mukaista eroa katoavalle polulle valikoitumisessa ei noussut esiin. Tässä mielessä tulos on analoginen Vehviläisen ja Koramon (2013) ammatillisen perustutkinnon keskeyttämistä koskevien tulosten kanssa.

On aiheellista kysyä, onko neljän polun ratkaisu löydettävissä myös muina vuosina tarkastelumme ulkopuolella. Teimme analyysin jokaisesta valmistumisvuodesta erikseen, ja sama polkurakenne löytyy jokaisesta. Mielestämme kuvat-

tu ilmiö on pysyvä ja ajasta riippumaton, ja sitä voidaan parhaiten havainnollistaa neljän polun ratkaisulla.

Milloin työurat oikeastaan alkavat? Selvältä näyttää ainakin se, että tutkinnon suorittamisen ja työuran alun samaistaminen ei ole perusteltua, sillä kaikilla koulutusasteilla työurat alkavat useita vuosia ennen tutkinnon suorittamista. Yksinkertaistavan käsityksen mukaan pitkä koulutus, siis lähinnä ylempi akateeminen tutkinto, tarkoittaa myöhemmän työmarkkinoille tulon kautta lyhempää työuraa. Analyysimme mukaan tämä ei pidä sellaisenaan paikkaansa. Tarkasteltaessa 26-vuotiaiden tilannetta työuraa varhaisen kiinnittymisen polulla oli kertynyt eniten nimenomaan kahden ylimmän koulutustason ryhmille. Lisääntyvällä ja perinteisellä polulla ammatillisen perustutkinnon suorittaneille oli kertynyt hieman enemmän työvuosia, mutta katoavalla polulla olevien ammatillisen perustutkinnon tehneiden tilanne oli selvästi kahta muuta koulutusryhmää heikompi. Jos asiaa tarkastellaan karttuvan eläkkeen näkökulmasta, vaikuttavana tekijänä mukaan tulee luonnollisesti myös palkan suuruus. Joka tapauksessa ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden työstä karttunut eläke on jo 26-vuotiaana muita koulutustasoja suurempi. Näin tarkastellen eläkkeisiin vaikuttavat jakolinjat syntyvät jo varhain – eikä logiikka suinkaan myöträile ajatuskulkua, jonka mukaan ammatillisen perusasteen käyneiden varhemmin alkava työura täysin kompensoisi palkka- ja eläkekertymäeroa esimerkiksi akateemisesti koulutettuihin.

Eläkekertymän näkökulmasta tulokset antavat aiheita useammanlaisiin huomioihin. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneille työuraa ja eläkettä karttuu verrattain hyvin suhteessa ylempiin tutkintoihin. Tämä johtuu lähinnä siitä, että he kiinnittyvät vakituisiin töihin nuorempina kuin korkeamman koulutuksen hankkineet. Ennen kolmeakymmentä ikävuotta kaikilla koulutustasoilla karttuneet työurat ja ehkäpä tärkeämpänä karttunut eläke ovat jokseenkin samansuuruiset. Ottaen huomioon opiskelijoiden työnteon ja ammattikoululaisten varhaisen valmistumisen eläkkeen karttuminen 18. ikävuodesta alkaen on perusteltua ja reilua.

Kuten todettu, enemmistön kiinnittyminen työmarkkinoille alkaa jo opiskeluaikana ja sujuu tutkinnon suorittamisen jälkeen siirtymänä ilman suuria häiriöitä. Tuloksemme perustuvat ajanhetkeen, jolloin työmarkkinatilanne niin opiskeluaikaisten töiden kuin pysyvämpien työpaikkojen osalta oli suotuista. Vuodesta 2008 alkanut talouden epävarmuus on ilmeisesti heikentänyt ainakin ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työmarkkinoille pääsyä. Aikaisempien tutkimusten perusteella työmarkkinoiden alkuun osuvilla ongelmilla voi olla myös pidemmälle työuralle heijastuvia vaikutuksia (esim. Hämäläinen & Hämäläinen 2005). Näi-

hin mahdollisiin ongelmiin on syytä kiinnittää huomiota. Tässä suhteessa tuloksemme ovat yhdenmukaisia niiden tulosten kanssa, joiden mukaan työmarkkinaongelmat edelleen selvästi myötäilevät koulutustasoa.

Työmarkkinoille kiinnittymisen vaikeuksia kuvaa osittain aineistossamme joukko, joka ei tutkinnon suorittamisen jälkeen näytä kunnolla kiinnittyvän työmarkkinoille. Varsinkin ammatillisen perustutkinnon osalta analyysi nosti esiin joukon, jolla oli ilmeisiä vaikeuksia työmarkkinoille siirtymisessä ja tätä myötä myös eläkkeen kerryttämisessä. Edelleen on siis syytä korostaa, että kyseessä ei ole koulutuksen keskeytymisestä vaan tilanteesta, jossa tutkinnon suorittaminen ei tuo mukanaan toivotunlaista työmarkkinakiinnittyneisyyttä. Työeläke karttuu ennen kaikkea työstä. Jos jo työuran alkupään työttömyys johtaa pitkäaikaisiin palkkamenetyksiin, heijastuu se myös aikanaan saataviin eläkkeisiin. Näin ollen työmarkkinoilta syrjäytymisellä ja potentiaalisten tulojen menetyksellä on kauaskantoisia heijastusvaikutuksia tulevaisuuteen. Tässä mielessä toimenpiteet koulupudokkuuden ja työmarkkinoille kiinnittymisen vaikeuksien hoitamisessa ovat ehdottoman perusteltuja.

Kaiken kaikkiaan tulokset eivät ainakaan varauksettomasti tue käsitystä, jonka mukaan työuria olisi mahdollista pidentää aikaistamalla siirtymää koulutuksesta työmarkkinoille – näin yksinkertaisesti siksi, että työurat alkavat jo ennen valmistumista. Erillinen kysymyksensä taas on se, mikä olisi työn, opiskelun ja opintojen tukijärjestelmien optimaalinen suhde. Joka tapauksessa työeläkettä kertyy niin suoritetuista tutkinnoista kuin kaikesta työstä 18. ikävuodesta alkaen. Eläkkeen kertyminen tuskin on nuorten työnteon tai opiskelun keskeisin ponnin. Koska ansiotyö kuitenkin on näidenkin tulosten perusteella oleellinen osa nuorten elämää jo ennen tutkintojen suorittamista, tärkeää olisi tukea myös kaikkia sellaisia rakenteita ja käytäntöjä, jotka kannustaisivat työntekoon nimenomaan eläketurvaa kerryttävällä tavalla.

Jatkotutkimusten näkökulmasta oleellista olisi kiinnittää huomiota siihen nuorten vähemmistöön, joka kohtaa selviä ongelmia työmarkkinoille siirryttäessä. Suurimmillaan nämä ongelmat näyttivät olevan ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden ja työmarkkinoiden kohtaamisessa.

LÄHTEET

Aho, Simo & Hynninen, Sanna-Mari & Ruoholinna, Tarita & Vanttaja, Markku (2010) Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittämisen muodot. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan julkaisuja 6/2010. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta: Helsinki.

Aho, Simo & Hynninen, Sanna-Mari & Karhunen, Hannu & Vanttaja, Markku (2012a) Opiskeluaikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 26/2012: Helsinki.

Aho, Simo & Karhunen, Hannu & Vanttaja, Markku (2012b) Opiskeluaikaisen työssäkäynnin yleisyys, luonne ja vaikutukset – yhteenvetoa ja pohdintaa. Teoksessa: Aho, Simo & Hynninen, Sanna-Mari & Karhunen, Hannu & Vanttaja, Markku (2012) Opiskeluaikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 26/2012: Helsinki.

Aho, Simo & Mäkiäho, Ari (2014) Toisen asteen koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen. Vuosina 2001 ja 2006 toisen asteen opinnot aloittaneiden seurantatutkimus. Raportit ja selvitykset 2014:8. Opetushallitus.

Ahrjo, Leena (2012) Modernin yliopisto-opiskelun toimintakertomus. Acta Universitatis Tamperensis 1215: Tampere.

Aitamurto, Tanja (2012) Joukkoistaminen demokratiassa: Poliittisen päätöksenteon uusi aika. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2012. Eduskunta: Helsinki.

Ammattikorkeakoululaki 351/2003.

Bell, David & Blanchflower, David (2011) Young People and the Great Recession. IZA Discussion Paper No. 5674, April 2011.

Cockx, Bart & Picchio, Matteo (2011) Are Short-lived Jobs Stepping Stones to Long-Lasting Jobs? Oxford Bulletin of Economics and Statistics. Volume 74, Issue 5, pages 646–675, October 2012.

Dempster, Arthur & Laird, Nan & Rubin, Donald (1977) Maximum likelihood estimation for incomplete data via the EM algorithm. Journal of the Royal Statistical Society (1977) (B) 39, 1–38.

Deschryvere, Matthias (2009) A comparative survey of structural characteristics of Finnish university departments. ETLA Discussion Papers No. 1195: Helsinki.

ETK (2013) Työeläkeindikaattorit, Eläketurvakeskuksen katsauksia 05/2013: Helsinki.

Euroopan komissio (2009) Progress towards the Lisbon objectives in education and training. Indicators and benchmarks.

Euroopan komissio (2012) NEETs. Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe (2012). European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Publications Office of the European Union: Luxembourg.

Gould, Raija & Lampi, Jukka & Nyman, Heidi (2011) Työhönpaluu kuntoutustuen jälkeen. Työeläkejärjestelmän rekisteritietoihin perustuva selvitys. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2011:3: Helsinki.

Gregg, Paul & Tominey, Emma (2005) The wage scar from male young unemployment. *Labour Economics* 12 (2005) 487–509.

Hietaniemi, Marjukka (2011) Karenssiajat ja ansiorajat työeläkejärjestelmässä. Eläketurvakeskus, muistio 4/2011: Helsinki.

Huang, David & Evans, Elizabeth & Hara, Motoaki & Weiss, Robert & Hser, Yih-Ing (2011) Employment trajectories: Exploring gender differences and impacts of drug use. *Journal of Vocational Behavior* 79 (2011), 277–289.

Hämäläinen, Kari & Hämäläinen, Ulla (2012) Matkalla maailmalle: nuorten työttömyyden esiintyvyys ja kesto. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.

Hämäläinen, Ulla & Hämäläinen, Kari (2005) Menetetty sukupolvi? Nuorisotyöttömyyden kauaskantoiset vaikutukset. *Talous ja yhteiskunta* 1/2005, 28–32.

Hämäläinen, Taina (2013) Tekniikan alan ammattikorkeakouluopiskelijoiden työssäkäyntitutkimus 2012. Uusi Insinööriliitto UIL: Helsinki.

Hytti, Helka & Valaste, Maria (2011) Alle 30-vuotiaan koulutuksessa ja työvoimassa vietettyjen elinvuosien odotteet EU-maissa vuonna 2005. Työpoliittinen aikakauskirja 3/2011.

Jones, Bobby & Nagin, Daniel & Roeder, Kathryn (2001) A SAS procedure based on mixture models for estimating developmental trajectories. *Sociological Methods & Research*, 29, 374–393.

Juopperi, Jukka (2012) Nuorten aikuisten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sosiaaliset taustatekijät. 8 vuoden rekisteri-seurantatutkimus lapsuuden ja nuoruuden tekijöiden yhteyksistä nuorten aikuisten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen riskiin. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto: Helsinki.

Järnefelt, Noora & Kautto, Mikko & Nurminen, Markku & Salonen, Janne (2013) Työurien pituuden kehitys 2000-luvulla. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2013: Helsinki.

Järnefelt, Noora & Nivalainen, Satu & Salokangas, Sampsa & Uusitalo, Hannu (2014) Sosioekonomiset erot: työurat, eläkkeelle siirtyminen ja eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2014: Helsinki.

Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku (2005) Nuoret koulutus ja työmarkkinoilla. Verkkojulkaisu, 2005 [<http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut>]

Kalima, Riitta (2011) Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ Oy: Helsinki.

Kansainvälinen koulutusluokitus ISCED.
<http://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/isced/001-1997/kuvaus.html>

Kautto, Mikko & Salonen, Janne (2013) Työurat ansaintarekisterin valossa. Teoksessa: Järnefelt, Noora & Kautto, Mikko & Nurminen, Markku & Salonen, Janne (2013) Työurien pituuden kehitys 2000-luvulla. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2013: Helsinki.

Kokko, Katja (2004) Kehityspolkuanalyysi tilastollisena menetelmänä: soveltajan näkökulma. *Psykologia*, (39), 424–433.

Korkiasaari, Jouni (1998) Suomalaisten maastamuutto 1980- ja 1990-luvuilla. Artikkelit suomalaisten maastamuuton kehityspiirteistä tilastojen valossa. Siirtolaisuusinstituutti: Turku.

Korkiasaari, Jouni (2003) Suomalaiset maailmalla. Katsaus Suomen siirtolaisuuteen kautta aikain. Siirtolaisuusinstituutti: Turku.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998.

Lavikainen, Elina (2010) Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus: Helsinki.

Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna (2008) Työolojen kolme vuosikymmentä – työolo-tutkimusten tuloksia 1977–2008. Tilastokeskus: Helsinki.

Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna (2010) Ikääntyvien työpanos on vahvassa kasvussa. Tieto & trendit huhtikuu 2010: Helsinki.

Lehto, Anna-Maija (2011) Arvoa nuorten työvoimalle. Tieto & trendit 1/2011: Helsinki.

Lehto, Anna-Maija (2013) Eläköitymisikä ylittänyt reilusti tavoitetason. Tieto & trendit 7/2013: Helsinki.

Lindberg, Matti (2009) Opiskeluajat ja siirtyminen korkeakoulutuksesta työelämään: vertailevan tutkimuksen tarjoamia näkökulmia politiikkakeskusteluihin ja tutkimukseen. *Tiedepolitiikka* 27–33, 2009.

Loukkola, Anna (2012) Lamavuonna 1992 tutkinnon suorittaneet työllistyivät huonosti. *Hyvinvointikatsaus* 1/2012, 40–43.

Merenluoto, Satu (2009) Menestyksekkäät yliopistopelin pelaajat? Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Osa 286, 2009: Turku.

Mikkonen, Janne & Lavikainen, Elina (2012) Rahkeet duuniin. Työllistymisen laatu ammatillisella toisella asteella. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus: Helsinki.

Myrskylä, Pekka (2011) Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011: Helsinki.

Myrskylä, Pekka (2012a) 30 vuotta töissä, 50 vuotta muualla. *Tieto & trendit* 6/2012: Helsinki.

Myrskylä, Pekka (2012b) Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 1/2012: Helsinki.

Nagin, Daniel (1999) Analyzing developmental trajectories. *Psychological Methods*, 4, 39–177.

Nagin, Daniel (2005) Group-based modeling of development. Harvard University Press: Cambridge, MA.

Nieminen, Tommi (2012) Laman varjossa valmistuneet. *Tieto & trendit* 6/2012: Helsinki.

Nummi, Tapio & Salonen, Janne & Koskinen, Lasse (2012) Earnings profiles of Finnish wage earners in 2000–2010. Finnish Centre for Pensions, Working Papers 05/2012: Helsinki.

Nurme, Kirsi & Räisänen, Enni (2012) Vastavalmistuneiden urapolut 2011. Vuosina 2009–2010 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry: Helsinki.

Nurminen, Markku (2011) Working-life Expectancy in Finland: Development in 2000–2009 and Forecast for 2010–2015. Finnish Centre for Pensions, Working papers 06/2011: Helsinki.

OECD (2011) Education at a Glance 2011. OECD Indicators. OECD: Paris.

OPM (2010) Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11: Helsinki.

Orr, Dominic & Gwosc, Christoph & Netz, Nicolai (2011) Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of indicators. Final report. Eurostudent IV 2008–2011. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag: Germany.

O’Higgins, Niall (2012) This Time It’s Different? Youth Labour Markets During ‘The Great Recession’ IZA Discussion Paper No. 6434, March 2012.

Pekkarinen, Jukka (2013) Suomen eläkejärjestelmän sopeutuminen eliniän pitenemiseen. Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti, Eläketurvakeskus: Tampere.

Rapo, Markus (2013) Työuria pidennettävä etenkin keskeltä. Tieto & trendit 1/2013: Helsinki.

Räisänen, Heikki (2013) Mistä pitäisi olla eniten huolissaan? Työpoliittinen aikakauskirja 3/2013. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.

Sainio, Juha (2011) Valmistumishetken työmarkkinatilanteen vaikutus maistereiden työuraan viisivuotistarkastelussa. Teoksessa: Puhakka, Arto & Tuominen, Visa, toim. (2011) Kunhan kuluu viisi vuotta – ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat. Aarresaari-verkosto: Tampere.

Saloniemi, Antti & Salonen, Janne & Lipiäinen, Liudmila & Nummi, Tapio & Virtanen, Pekka (2013) Työt ja opinnot – kehityspolkuanalyysi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten työurista. Yhteiskuntapolitiikka 4/2013: Helsinki.

Sipilä, Noora & Kestilä, Laura & Martikainen, Pekka (2011) Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 2/2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

Stenström, Marja-Leena & Laine, Kati & Valkonen, Sakari (2005) Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään. Hallinnon ja kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveysaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot. Tutkimus- selosteita 21. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylä.

Suomen virallinen tilasto (2012): Väestön koulutusrakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 27.1.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vkour/tau.html>.

Suomen virallinen tilasto (2013a): Opiskelijoiden työssäkäynti [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-999X. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.2.2014]. Saantitapa: <http://stat.fi/til/opty/index.html>.

Suomen virallinen tilasto (2013b): Sijoittuminen koulutuksen jälkeen [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-9442. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 27.2.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/sijk/index.html>.

Tolonen, Mervi (2007) Vastavalmistuneiden urapolut. Vuosina 2005–2006 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.: Helsinki.

Tuominen, Visa & Rautopuro, Juhani & Puhakka, Antero (2011) Maistereiden työllistymisvaikeudet. Työpoliittinen aikakauskirja 3/2001: Helsinki.

Työeläkelainsäädäntö (2010) Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2010:3: Helsinki.

Vanttaja, Markku (2010) Opintojen pitkittyminen ja opiskelijoiden työssäkäynti. Teoksessa: Aho, Simo & Hynninen, Sanna-Mari & Ruoholinna, Tarita & Vanttaja, Markku (2010) Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittämisen muodot tulevaisuudessa. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta, Osaaminen, työ ja hyvinvointi 6, 2010: Helsinki.

Vehviläinen, Jukka & Koramo, Marika (2013) Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma vuosina 2011–2012. Opetushallituksen raportteja ja selvityksiä 2013:5: Helsinki.

Vierimaa, Marja-Leena (2009) Aukeaako uraputki? – Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta Kokkolasta valmistuneiden sosionomien sijoittuminen työelämään. Opinnäyte, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu: Kokkola.

Virtanen, Pekka & Lipiäinen, Liudmila & Hammarström, Anne & Janlert, Urban & Saloniemi, Antti & Nummi, Tapio (2011) Tracks of labour market attachment in early middle age: A trajectory analysis over 12 years. *Advances in Life Course Research* 16, 55–64.

Viuhko, Minna (2006) Opiskelijatutkimus 2006. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti. Opetusministeriön julkaisuja 2006:51: Helsinki.

VM (2010a) Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle. Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset 49/2010, Valtiovarainministeriö: Helsinki.

VM (2010b) Nuoret työmarkkinoilla. Miten nuorten työllistymistä tulisi edistää. Valtiovarainministeriön julkaisuja 14/2010: Helsinki.

VM (2013) Suhdannekatsoaus kevät 2013, Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset 8a 2013. Valtiovarainministeriö: Helsinki.

Yliopistolaki 558/2009.

LIITTEET

Liitetaulukko 1.

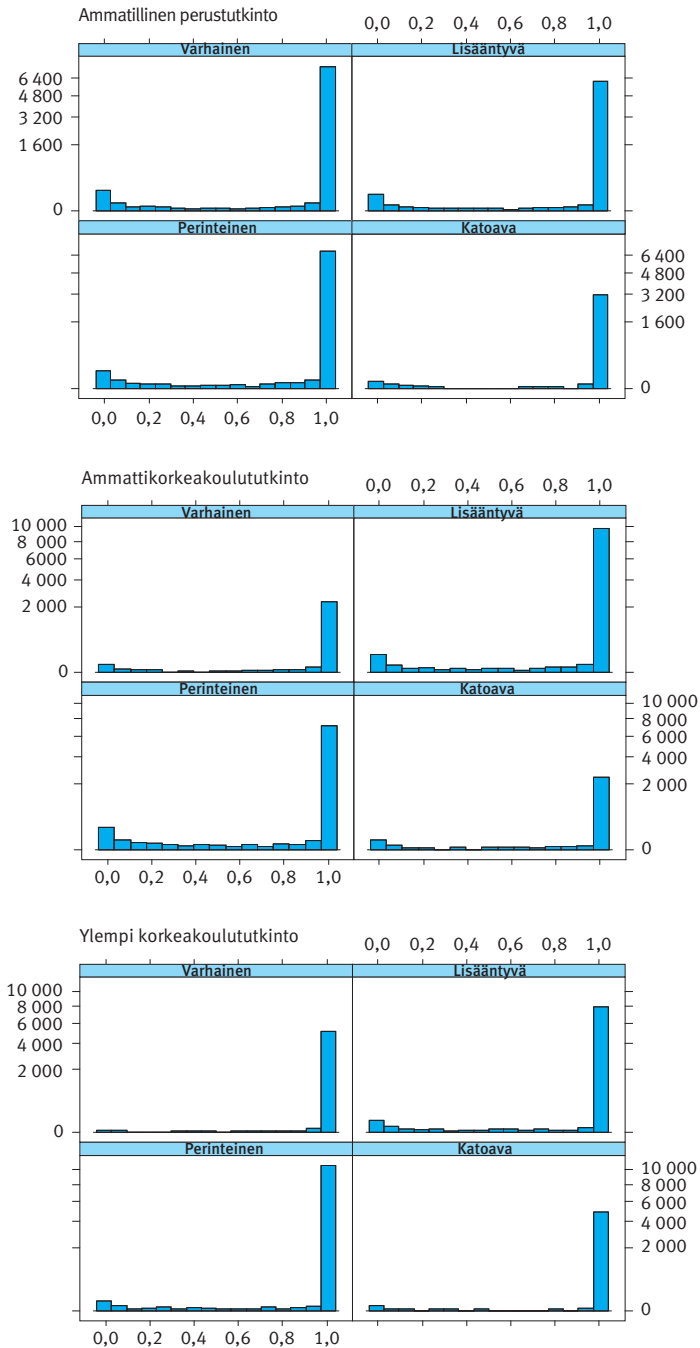
Ikä valmistumisvuoden lopussa keskimäärin (keskihajonta).

Polku	Sukupuoli	Henkilöitä	Ammatillinen perustutkinto	Ammatti-korkeakoulu-tutkinto	Ylempi korkeakoulu-tutkinto
Varhainen	Miehet	11 533	23,1 (3,4)	26,4 (1,9)	27,2 (1,7)
Lisääntyvä	Miehet	11 441	20,3 (2,2)	25,5 (1,6)	26,4 (1,6)
Perinteinen	Miehet	7 777	19,7 (1,8)	25,4 (1,7)	26,2 (1,8)
Katoava	Miehet	3 051	20,9 (2,7)	25,9 (1,9)	26,8 (1,9)
Yhteensä	Miehet	33 802	20,7 (2,8)	25,9 (1,7)	26,8 (1,7)
Varhainen	Naiset	19 507	23,1 (3,0)	25,2 (2,1)	26,7 (1,8)
Lisääntyvä	Naiset	12 344	20,3 (2,6)	24,5 (1,9)	26,1 (1,8)
Perinteinen	Naiset	6 479	19,7 (2,6)	24,6 (2,0)	26,1 (2,0)
Katoava	Naiset	3 837	20,9 (2,8)	25,2 (2,1)	26,5 (1,8)
Yhteensä	Naiset	42 167	20,9 (2,7)	25,1 (2,0)	26,5 (1,8)

Liitekuvio 1.

Rootogram-kuva tutkintoja suorittaneista (Comp.1 = Varhainen jne.).

Rootogram on kullekin yksilölle ja polulle lasketun posterioritodennäköisyyden histogramma siten, että pylvään korkeus vastaa frekvenssin neliöjuurta. Suuri ”piikki” arvon yksi kohdalla (tai lähellä sitä) voidaan tulkita niin, että kyseinen polku erottautuu hyvin muista. Liitekuvion mukaan kaikille koulutusasteille ja poluille saadaan siten varsin tyydyttävä ratkaisu.

Liitetaulukko 2a.*Ammatillisen perustutkinnon* suorittaneiden miesten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Tekniikan ala (7 804)	45	63	69	57
Palveluala (1 741)	23	13	10	9
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (925)	9	7	6	7
Luonnontieteellinen ala (781)	5	5	6	11
Maa- ja metsätalousala (584)	4	6	4	4
Humanistinen ja taideala (543)	5	4	3	6
Terveys- ja sosiaali- (240)	5	2	0	0
Muu koulutustaso (74)	2	0	0	0
Kasvatus ja opetusala (24)	1	0	0	0
Ei tietoa tai puuttuu (7)	2	1	0	4
Yhteensä	100	100	100	100

*Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet valmistuvat keskiasteelle.

Liitetaulukko 2b.*Ammatillisen korkeakoulututkinnon* suorittaneiden miesten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Tekniikan ala (4 730)	50	65	55	36
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (1 903)	24	18	25	27
Humanistinen ja taideala (479)	6	5	7	9
Terveys- ja sosiaali- (479)	9	4	2	5
Palveluala (404)	7	3	4	4
Maa- ja metsätalousala (328)	2	5	6	2
Kasvatus ja opetusala (56)	1	0	0	1
Muu koulutustaso (43)	1	0	1	3
Ei tietoa tai puuttuu (13)	0	0	0	13
Yhteensä	100	100	100	100

*Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet valmistuvat alemmalle korkeakouluasteelle.

Liitetaulukko 2c.*Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden miesten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Tekniikan ala (4 543)	36	46	37	21
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (2 750)	23	23	27	17
Luonnontieteellinen ala (1 533)	13	13	16	9
Humanistinen ja taideala (936)	8	6	9	15
Kasvatus ja opetusala (518)	8	3	1	0
Terveys- ja sosiaali- (346)	6	2	1	1
Muu koulutustaso (422)	2	2	4	19
Palveluala (297)	2	3	4	0
Maa- ja metsätalousala (189)	1	2	2	1
Ei tietoa tai puuttuu (17)	0	0	0	17
Yhteensä	100	100	100	100

Liitetaulukko 3a.*Ammatillisen perustutkinnon* suorittaneiden naisten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Palveluala (3 544)	28	32	37	35
Terveys- ja sosiaali-ala (2 579)	29	32	16	6
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (1 611)	16	14	15	14
Tekniikan ala (1 256)	9	10	14	17
Humanistinen ja taideala (868)	8	6	8	15
Maa- ja metsätalousala (503)	4	3	6	7
Muu koulutustaso (167)	3	1	1	1
Luonnontieteellinen ala (151)	1	1	1	2
Kasvatus ja opetusala (53)	1	0	0	1
Ei tietoa tai puuttuu (7)	1	0	1	3
Yhteensä	100	100	100	100

*Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet valmistuvat keskiasteelle.

Liitetaulukko 3b.*Ammatillisen korkeakoulututkinnon* suorittaneiden naisten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Terveys- ja sosiaali-ala (4 912)	44	35	25	20
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (3 898)	28	29	33	30
Palveluala (1 405)	11	10	10	9
Humanistinen ja taideala (1 390)	8	11	17	15
Tekniikan ala (1 088)	6	11	10	10
Maa- ja metsätalousala (333)	2	3	4	3
Kasvatus ja opetusala (170)	2	1	1	1
Muu koulutustaso (101)	0	0	0	5
Ei tietoa tai puuttuu (6)	0	0	0	6
Yhteensä	100	100	100	100

*Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet valmistuvat alemmalle korkeakouluasteelle.

Liitetaulukko 3c.*Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden naisten koulutusala v. 2010, %.*

Koulutusala	Varhainen	Lisääntyvä	Perinteinen	Katoava
Kaupallinen ja yhteiskunnallinen ala (4 871)	27	33	33	21
Humanistinen ja taideala (3 551)	20	21	24	27
Kasvatus ja opetusala (2 585)	20	12	8	4
Luonnontieteellinen ala (1 726)	9	12	14	8
Tekniikan ala (1 512)	8	12	10	4
Terveys- ja sosiaali-ala (1 432)	12	6	4	1
Muu koulutustaso (543)	2	2	5	24
Maa- ja metsätalousala (345)	2	2	1	2
Palveluala (135)	1	1	0	0
Ei tietoa tai puuttuu (9)	0	0	1	8
Yhteensä	100	100	100	100

Työuran pidentäminen on määritelty jo pitkään yhdeksi keskeiseksi yhteiskuntapolitiittiseksi tavoitteeksi. Keskustelu työurista ja niiden pituuksista on painottunut työuran loppupäähän. Tämä tutkimus pyrkii herättämään keskustelua nuorten, alle 30-vuotiaiden, kiinnittymisestä työmarkkinoille tämän päivän Suomessa. Tutkimuksessa tarkastellaan työuraan ja valmistumiseen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua ja tutkimusta, sekä tarkastellaan ilmiötä uudella tavalla. Valmistuneiden nuorten työurapolkuja ei ole aikaisemmin analysoitu yhdenmukaisella ja vertailukelpoisella tavalla.

Tutkimuksen kohteena on vuosina 2005–2007 ammatillisen perustason tai korkeakoulutason tutkinnon suorittaneiden nuorten työskentely opiskeluaikana ja vuosia sen jälkeen. Tutkimuskysymys tiivistyy opiskeluaikaisen työnteon ja valmistumisen jälkeisen työllistymisen yhteyden analysointiin. Erittellemme valmistumista edeltävän ja valmistumisen jälkeisen työnteon yhteyksiä kolmella tutkintotasolla, sekä kuvaamme nuoria taustatietojen valossa.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN